

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

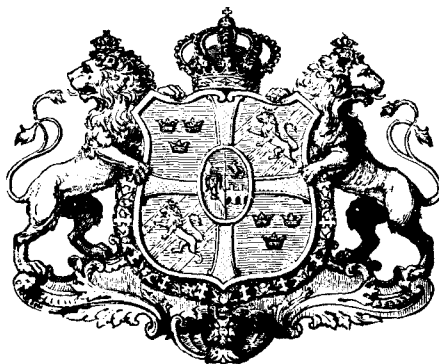
H) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALEN

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1895.

STOCKHOLM 1897.

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

INLEDNING

TILL

**Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 2,
Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... – Stockholm
: P.A. Norstedt & Söner, 1862-1910.**

Täckningsår: 1861-1910.

**Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... ersattes
1903 av Medicinalstyrelsens underdåniga berättelse angående
sinnessjukvården i riket året 1901**

Överstyrelsen över hospitalen ersattes 1902 av Medicinalstyrelsen.

Föregångare:

Sundhets-collegii underdåniga berättelse om medicinalverket i riket. – Stockholm : P.A. Norstedt & söner, 1853-1862.

Täckningsår: Årg. 1(1851)-10(1860)

Efterföljare:

Sinnessjukvården i riket / av Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm : P. A. Norstedt & söner, 1913-1941. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

H) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALEN

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1895.

STOCKHOLM 1897.

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

Innehållsförteckning.

I.

Underdånig berättelse (sidd. 1—8).

1. Sjukvård.....	sid.	2.
2. Självvård och undervisning	,	5.
3. De sjukas sysselsättningar och förströelser	,	5.
4. Byggnader, jordområden m. m.	,	6.
5. Beklädnad, sängutredning och inventarier	,	7.
6. Uppvärmning och lyshållning	,	7.
7. Mathållning och utspisning	,	7.
8. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll år 1895	,	7.
9. Utrymme	,	8.
10. Sinnessjuka och idioter	,	8.
11. Skyddsföreningen för sinnessjuka	,	8.

II.

Bilagor.

A. Tabellbilagor.

Tab. 1. Vårdade sinnessjuka	sid.	10.
» 2. Sjukdomsformer	,	11.
» 3. Intagna	sidd.	10 o. 11.
» 4. Intagnas ålder vid sjukdomens början, jemte deras civilstånd	sid.	12.
» 5. Sinnes- och nervsjukdom inom de intagnas släkt	,	12.
» 6. Antagliga sjukdomsorsaker	,	13.
» 7. Stånd och yrke	,	13.
» 8. Hemort	,	13.
» 9. Tillfrisknade.....	sidd.	14 o. 15.
» 10. Tillfriskningsprocenten under de senaste 10 åren	sid.	15.
» 11. Afidna	sidd.	16 o. 17.
» 12. Tillfälliga sjukdomar	sid.	16.
» 13. Sjukdomens bestånd hos de den 31 December 1894 närvarande	,	17.
» 14. De sjukas fördelning med hänsyn till afgift, samt uppgift om kriminalpatienter	,	17.
» 15. Antal sjukplatser och underhållsdagar; medeltal sjuka för dag; kostnad för utspisning och läkemedel samt totalkostnad för sjukvården	,	18.
» 16. Tjenstemän och betjening	,	18.
» 17. Inkomster för hospitals underhåll.....	,	19.
» 18. Utgifter för hospitals underhåll.....	sidd.	20 o. 21.
» 19. Sammandrag af 1894 års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagne medel.....	sidd.	20 o. 21.
» 20. Sammandrag af läkarnes uppgifter om sinnessjuka och idioter i riket.....	sidd.	22 o. 23.
Bil. B. Rättsmedicinska utlåtanden angående sinnesbeskaffenhet	sidd.	24—34.
Enskilda anstalter för sinnessjuka	sid.	35.

Table des matières.

I.

Rapport au Roi (pages 1—8).

1. Service médical	page	2.
2. Service religieux et enseignement	,	5.
3. Occupations et amusements	,	5.
4. Bâtimens etc.	,	6.
5. Vêtemens, garnitures de lit, meubles	,	7.
6. Chauffage et éclairage	,	7.
7. Régime alimentaire	,	7.
8. Recettes et dépenses	,	7.
9. Nombre des places	,	8.
10. Aliénés et idiots du royaume	,	8.
11. Notices sur l'Association pour l'assistance des aliénés en dehors des institutions publiques.....	,	8.

II.

Annexes.

A. Tableaux annexés.

Tab. 1. Mouvements des aliénés dans les établissemens.....	page	10.
» 2. Formes morbides	,	11.
» 3. Admissions de l'année	pages	10 et 11.
» 4. L'âge au commencement de la maladie et l'état civil des aliénés.....	page	12.
» 5. Maladies mentales et nerveuses parmi les parents des aliénés.....	,	12.
» 6. Causes probables de la maladie	,	13.
» 7. Les aliénés par profession.....	,	13.
» 8. Les aliénés par domicile.....	,	14.
» 9. Guéris (par âge, par séjour à l'hôpital et par durée).....	pages	14 et 15.
» 10. Relation pour cent des résultats du traitement pendant les derniers dix ans... ..	page	15.
» 11. Décès (par âge, par séjour à l'hôpital, par durée et par nature de la maladie) p. 16 et 17.	page	16.
» 12. Maladies intercurrentes	page	16.
» 13. Notice sur la durée de la maladie chez les aliénés, traités dans les établissemens le 31 Dec. 1894.....	,	17.
» 14. Classification des aliénés par rapport aux catégories de payement, et notice sur les aliénés criminels	,	17.
» 15. Nombre des places et des journées d'entretien; moyenne des malades par jour; frais d'alimentation, de médicaments, et frais totaux des établissemens... ..	,	18.
» 16. Nombre des médecins, des surveillans et des gardes malades.....	,	18.
» 17. Recettes pour les hôpitaux.....	page	19.
» 18. Dépenses pour les hôpitaux.....	pages	20 et 21.
» 19. État financier	,	20 et 21.
» 20. Résumé des rapports des médecins sur les aliénés et les idiots du royaume p. 22 et 23.	pages	24—34.
Annexe B. Rapports médico-légaux sur la situation mentale	pages	24—34.
Établissements privés pour des aliénés	page	35.

TILL KONUNGEN.

Den underdåniga berättelse rörande förvaltningen och verksamheten inom rikets hospitalsväsen under 1895, hvilken det åligger Medicinalstyrelsen i egenskap af öfverstyrelse öfver hospitalen att afgifva, får Medicinalstyrelsen härmed till Eders Kongl. Maj:t öfverlemnna. Den omfattar redogörelse för *sjukvård* och dermed i sammanhang stående förhållanden, utdrag ur de af öfverläkare och predikanter afgifna berättelser angående *själavård* och *undervisning*, de sjukas *sysselsättningar* och *förströelser*, uppgifter rörande anstaltarnas *byggnader* och *jordområden*, *utredning* i kläder och inventarier, *uppvärmning* och *lyshållning*, *mathållning* och *utspisning*, *inkomster* och *utgifter* samt *utrymme* vid de särskilda anstalterna. Dessutom innehåller berättelsen

uppgift om antalet i riket befintliga *sinnessjuka* och *idioter*, samt en kort redogörelse för *skyddsföreningens* för sinnessjuka verksamhet under redovisningsåret. Vidare meddelas såsom bilagor tabellariska öfversigter angående sjukvård och dermed sammanhängande förhållanden, rörande inkomster och utgifter för hospitalens underhåll, sammandrag af 1895 års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagna medel, sammandrag af läkarnes uppgifter om sinnessjuka och idioter, samt rättsmedicinska utlåtanden rörande sinnesbeskaffenheten, afgifna af öfverläkare vid hospital. Såsom bihang afgifves en kort redogörelse för de enskilda anstaltarnas verksamhet.

1. Sjukvård.¹

Å Lunds asyls sist uppförda paviljong, afsedd för obotligt sinnessjuka kvinnor, började intagningen af patienter med redovisningsårets ingång och pågick oafbrutet, tills den i oktober månad var fullt belagd.

I november månad afsynades Vadstena asyl och i början af följande månad öfverflyttades hospitalets manliga patienter, tillhörande allmän klass, till asylens. De qvinliga patienterna kvarstannade å hospitalet, der äfven första klassens manliga patienter fortfarande vårdas. Anstalten skall enligt nådig bestämmelse kallas Vadstena hospital och asyl samt mottaga asytpatienter från hela riket, men hospitalspatienter endast från Östergötlands och närgränsande län. Vid årets slut funnos i anstalten 413 patienter.

Den nya cellpaviljongen å Nyköpings hospital blef färdig och afsynad i december månad, men intagning af sinnessjuka i denna paviljong började ej under året.

Svårigheten att skaffa plats åt sinnessjuka på statens anstalter har åstadkommit, att största uppmärksamhet måst riktas på begagnande af utrymmet å anstalerna så fullständigt som möjligt. De sjukas behandling har tillika fortgått under användande af de hjälpmedel, som å anstalerna varit tillgängliga, hvarvid en mild och tvångsfri vård tillämpats, såvidt det varit möjligt. En utsträckning i denna riktning har kommit till stånd å Kristinehamns och Lunds hospital. Härom har öfverläkaren vid Kristinehamns hospital meddelat följande: »Behandlingen med sänghvila, som på denna anstalt användts från början, har under det gångna året fått en större utsträckning genom anordnande af en öfvervakningsstation för oroliga och stormande patienter. Alla akuta och nyinkomna fall behandlas numera derföre med sänghvila på tvenne skilda stationer, en för mera lugna, melankoliska och för själfmordstankar mistänkta samt en för stormande maniakaliska och agiterade melankoliska eller i öfrigt störande.» De nyanlagda läns-paviljongerna vid Lunds hospital hafva blifvit anordnade såsom öfvervakningsafdelningar. Äfven öfverläkaren derstädes har uttalat sin tillfredsställelse med den gynsamma verkan och de stora fördelar, som sänghvila i förening med ständigt öfvervakning medfört vid behandlingen af sinnessjuka.

Omsättning af sjuka.

Qvarliggande från år 1894. Vid redovisningsårets början funnos å statens samtliga anstalter qvarliggande 3,560. Af dessa voro 1,915 män och 1,645 kvinnor, motsvarande de förra 53·8 % och de senare 46·2 % af samtliga qvarliggande. Vid början af år 1894 voro å samtliga dessa anstalter qvarliggande 3,435.

Intagna under år 1895. Antalet intagna har varit 1,026, nämligen 412 män och 614 kvinnor, motsvarande de förra 40·2 % och de senare 59·8 % af alla intagna. Under år 1894 intogos å statens samtliga anstalter 838, således 188 mindre än under år 1895. De under år 1895 intagna utgjorde 22·4 % af de under samma år vårdade.

Antalet vårdade under år 1895 har utgjort 4,586, nämligen 2,327 män och 2,259 kvinnor, motsvarande de förra 50·7 % och de senare 49·3 % af samtliga vårdade. Under år 1894 vårdades å samma anstalter 4,273, således 313 mindre än under redovisningsåret.

Afförda under år 1895 blefvo 840, nämligen 363 män och 477 kvinnor, motsvarande de förra 43·2 % och de senare 56·8 % af samtliga afförda. Under år 1894 affördes å statens anstalter 713, således 127 mindre än under redovisningsåret. Jemförelsen mellan intagna och afförda visar att 186 flera blifvit intagna än afförda, hvilket varit en följd af det ökade antalet sjukplatser.

Intagna sjuka.

Beträffande olika sjukdomsformer hos de under året intagna utvisar tab. 2 följande:

Tungsinne förekom hos 205, hvaraf 51 män och 154 kvinnor, resp. 24·9 % och 75·1 %. De för tungsinne intagna manliga patienterna utgjorde 12·4 % af alla intagna män, de för tungsinne intagna kvinnorna utgjorde 25·1 % af alla under året intagna kvinnor.

Ursinne förekom hos 288, deraf 121 män och 167 kvinnor, motsvarande resp. 42·0 % och 58·0 %. De för ursinne intagna manliga patienterna utgjorde 29·4 % af alla intagna män, de för ursinne intagna qvinliga patienterna utgjorde 27·2 % af alla intagna kvinnor.

Förryckthet förekom hos 231, deraf 111 män och 120 kvinnor, motsvarande 48·1 % och 51·9 %. Af alla intagna män utgjorde de för förryckthet intagna 26·9 %, af alla intagna kvinnor utgjorde de för förryckthet intagna 19·6 %.

Svagsinnet förekom hos 240, deraf 87 män och 153 kvinnor, resp. 36·3 % och 63·7 %. Af alla intagna män voro 21·1 % intagna för svagsinnet, af alla intagna kvinnor 24·9 % intagna för svagsinnet.

Sinnessjukdom med förlamning förekom hos 30, deraf 23 män och 7 kvinnor, resp. 76·7 % och 23·3 %. Af alla intagna män utgjorde de för dementia paralytica intagna 5·6 %, af alla intagna kvinnor utgjorde de för denna sjukdom intagna 1·1 %.

Sinnessjukdom med fallandesot förekom hos 16, deraf 9 män och 7 kvinnor, resp. 56·2 % och 43·8 %. Af alla intagna män utgjorde antalet för sinnessjukdom med fallandesot intagna män 2·2 % och af alla intagna kvinnor antalet för samma sjukdom intagna kvinnor 1·1 %.

För *fånighet* blefvo 16 intagna, hvaraf 10 män och 6 kvinnor, resp. 62·5 % och 37·5 %. Procenttalet af de för denna sjukdom intagna män och kvinnor i förhållande till hela antalet intagna af hvardera könet var resp. 2·4 % och 1·0 %.

Af alla intagna ledo	20·0 %	af tungsinne
» » » »	28·0 %	» ursinne
» » » »	22·5 %	» förryckthet
» » » »	23·4 %	» svagsinnet
» » » »	2·9 %	« sinnessjukdom med förlamning
» » » »	1·6 %	» sinnessjukdom med fallandesot
« » » »	1·6 %	» fånighet

Sålunda framgår af jemförelsen af de särskilda sjukdomsformer, som förekommit hos män och kvinnor, att männen i vida högre grad än kvinnorna lidit af sinnessjukdom med förlamning, kvinnorna deremot i mycket högre grad af tungsinnet och svagsinnet. På grund af förryckthet hafva visserligen flera kvinnor än män blifvit intagna, men af intagna kvinnor har blott 19·6 % kommit in för förryckthet, under det att af intagna män 26·9 % kommit in för nämnda sjukdom.

¹ Referent Medicinalrådet Bolling.

Af de 1,026 under året å samtliga vårdanstalterna intagna hade 18.9 % inkommit till Lunds asyl, 12.3 % till Kristinehamns hospital, 11.5 % till Upsala, 9.3 % till Piteå, 9.2 % till Vadstena, 7.6 % till Stockholms, 6.7 % till Göteborgs, 3.7 % till Vexjö, 3.5 % till Hernösands, 2.0 % till Nyköpings, 1.5 % till Visby hospital, 0.7 % till Malmö asyl.

Förhållandet emellan de intagna och vårdade uttryckes med följande procenttal för hvarje vårdanstalt: Visby 36.6 %, Piteå 31.9 %, Kristinehamn 29.0 %, Göteborg 27.9 %, Lunds hospital 27.7 %, Stockholm 22.5 %, Lunds asyl 22.1 %, Upsala 21.2 %, Vadstena 20.1 %, Nyköping 15.7 %, Vexjö 14.8 %, Hernösand 13.8 %, Malmö 3.9 %. Antalet å de särskilda anstalterna intagna patienterna angifves i tab. 3.

För enkel sinnessjukdom voro 964 intagna, motsvarande 94.0 %. Af dessa utgjordes 38.4 % af män och 61.6 % af kvinnor. — Med hänsyn till de särskilda anstalterna var förhållandet emellan intagna sjuka med enkel sinnessjukdom behäftade och alla intagna följande: Göteborg 100.0 %, Vexjö 100.0 %, Visby 100.0 %, Kristinehamn 98.4 %, Lunds hospital 97.8 %, Nyköping 95.2 %, Piteå 94.7 %, Hernösand 94.4 %, Upsala 91.5 %, Stockholm 91.0 %, Lunds asyl 90.2 %, Vadstena 89.5 % och Malmö asyl 57.1 %. Under öfriga i tab. 3 upptagna sjukdomskategorier förekommo inalles 62 fall eller 6.0 % af samtliga intagna sjuka.

Beträffande *åldern hos de intagna* har det visat sig (tab. 3) att förhållandet dermed är följande:

Under 15 år.	16—30.	21—25.	26—30.	31—35.	36—40.	41—45.	46—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
0.4 %	5.9 %	14.4 %	12.7 %	13.9 %	11.9 %	9.0 %	9.2 %	15.1 %	5.6 %	1.9 %

Sjukdomens *bestånd före intagningen* har kunnat bestämmas för 1,015 bland 1,026 intagna, således för 98.9 %. De olika beståndstiderna för dessa 1,015 patienter hafva varit följande:

Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3 år.	3—4 år.	4—5 år.	Öfver 5 år.
21.5 %	25.6 %	11.7 %	6.7 %	5.7 %	4.4 %	24.4 %

Antal förutgångna anfall af sinnessjukdom före intagningen har kunnat bestämmas i 1,009 fall af 1,026 intagna, således för 98.3 %. De recidiverande fallen och de för första gången insjuknade förhålla sig som följer:

Intet förutgångna anfall.	Ett förutgångna anfall.	Två förutgångna anfall.	Tre förutgångna anfall.	Fyra o. s. v.
72.0 %	14.1 %	5.1 %	2.8 %	6.0 %

De för första gången uppträdande fallen förhålla sig sålunda till återfallen såsom 72.0 % till 28.0 %.

Den ålder då sinnessjukdom första gången uppträd bland de under år 1895 intagna sjuka har i 10 fall icke kunnat utrönas. I alla öfriga fall är den anförd, hvarigenom visas (tab. 4), att de talrikaste fallen inträffat för män i åldern 21—25 år, dernäst under åldersperioden 16—20 år samt derefter vid 26—30 år. Beträffande de intagna kvinnorna är förhållandet detsamma,

i det afseendet, att de talrikaste fallen inträffat vid åldern 21—25 år, men den största frekvensen dernäst har inträffat under åldersklassen 26—30, samt derefter vid 31—35 år.

Med afseende på de *under året intagnas civilstånd* har det visat sig, att mycket mer än dubbelt så många ogifta (677) som gifta (289) förekommit samt att 44 varit enkör och endast 9 varit enklingar, 5 fränskilda hustrur och 2 fränskilda män. Af de 30 med dementia paralytica behäftade funnos 12, som voro eller varit gifta, 18 voro ogifta. Af de gifta hade de 12 (9 män och 3 kvinnor) barn.

Inom de intagnas slägt har sinnessjukdom kunnat spåras i 491 fall och nervsjukdom i 18 fall (tab. 5), hvilket utgör resp. 47.9 % och 1.8 % af alla intagna. Sinnes- och nervsjukdom har bland de under året intagna kunnat spåras i 6.4 % hos fader, i 8.4 % hos moder, i 0.8 % hos båda föräldrarna, i 9.1 % hos faderns föräldrar eller syskon, i 8.7 % hos moderns föräldrar eller syskon, i 0.6 % hos båda föräldrarnas föräldrar eller syskon, och i 13.9 % hos den sjukas syskon.

Särskilda sjukdomsorsaker finnas angifna i 837 fall bland de intagna (tab. 6). Dervid förekomma ärtligt anlag 93 gånger, kärlek 78 gånger, olyckor och motgångar 68 gånger, febrar (typhus, typhoid, exanthematisk, influenza m. m.) 64 gånger, missbruk af spritdrycker 53 gånger, häftig sinnesrörelse 52 gånger, husliga bekymmer 49, religiös inflytelse 47, öfveranstängning, psykisk, kroppslig 46 gånger o. s. v. Säsom orsak till sinnessjukdom med förlamning förekommer syfilis 16 gånger, öfveranstängning 4 gånger, skador å hufvudet 3 gånger, febrar 2 gånger, missbruk af spritdrycker äfvenledes 2 gånger o. s. v. Då 30 sådana sjuka blifvit intagna, har syfilis således kunnat påvisas i 53.3 % af dessa.

Angående *de intagnas stånd och yrke* framgår (tab. 7), att en betydlig del tillhört de jordbrukande klasserna. Om nämligen till dessa hänföras icke blott jordbrukande ståndspersoner, hemmansägare och torpare utan äfven tjenare och daglönare af jordbruksklass, uppgår antalet af hithörande intagna till 496 eller 48.3 % af alla intagna. Orsaken härtill är hufvudsakligen den, att rikets invånare till en öfvervägande del tillhöra denna klass. Af öfriga stånd och yrken äro handverkare och näringsidkare företrädda af 145, enskild betjening af 126, fattighjon af 54, handlande af 47, fabriksarbetare af 29, militärer af 21, sjöfartsidkare äfvenledes af 21 personer, o. s. v.

Af de för *dementia paralytica* intagna voro 7 handlande, 4 tillhörande jordbruksklassen, 4 handverkare och näringsidkare, 3 läkare, 3 lärare, 2 civila embets- och enskilde tjänstemän, 2 militärer, o. s. v.

Af de intagna voro 753 *bosatta på landet* och 273 *i stad* (tab. 8), motsvarande resp. 73.4 % och 26.6 % af alla intagna.

Bland länen var det största antalet (99) från Malmöhus län och det minsta (11) från Blekinge län.

Tillfrisknade.

Inalles 283, nämligen 127 män och 156 kvinnor affördes från anstalterna såsom *tillfrisknade* (tab. 9). Alla hade vårdats för enkel sinnessjukdom. Enär antalet för enkel sinnessjukdom vårdade under året uppgått till 4,240 (enligt hoplagda uppgifterna härom i tab. 1 af resp. läkares årsberättelser), utgör sålunda de från enkel sinnessjukdom tillfrisknade 6.7 % af alla för denna sjukdomsform under år 1895 vårdade. Under 1894

uppgick denna procent till 7·6 %, under 1893 till 6·0 %, under 1892 till 7·0 %, under 1891 till 5·7 % och under 1890 till 8·0 %. Hela antalet tillfrisknade i förhållande till hela antalet vårdade utgjorde 6·2 % eller 0·8 % mindre än under föregående år och 0·7 % mer än år 1893, under hvilka år hela antalet tillfrisknade i förhållande till hela antalet vårdade utgjorde resp. 7·0 % och 5·5 %. Å de olika anstalterna har tillfriskningsprocenten aftagit i följande ordning: Visby 22·0 %, Lunds hospital 11·4 %, Piteå 9·4 %, Upsala 9·3 %, Kristinehamn 9·2 %, Göteborg 8·9 %, Stockholm 7·2 %, Hernösand 5·3 %, Nyköping 5·2 %, Vexjö 5·1 %, Vadstena 3·8 %, Lunds och Malmö asyl 0·0 %. Dessa procenttal, utvisande förhållandet mellan tillfrisknade och vårdade såväl å alla anstalter tillsammanantagna som ock å hvarje anstalt för sig, lemna, såsom lätt inses, hvarken insigt i möjligheten af tillfrisknande från sinnessjukdom ej heller upplysning om utsigterna till helsans återvinnande å de olika anstalterna, enär bland de vårdade finnes en mängd obotliga, som är för år medräknas och ned-sätta tillfriskningsprocenten, utan äro dessa procental anförda för att belysa det faktiska förhållandet å statens anstalter.

Hvad beträffar *de tillfrisknades ålder* framgår af tab. 9, att 0·4 % voro under 15 år gamla, 9·2 % voro 16—20, 18·0 % voro 21—25, 14·8 % voro 26—30, 10·6 % voro 31—35, 11·6 % voro 36—40, 6·4 % voro 41—45, 9·9 % voro 46—50, 12·4 % voro 51—60 och 6·7 % voro 61—70.

I afseende på *de tillfrisknades vistelsetid å hospital* stälde sig förhållandet sålunda, att 83·4 % vistats der kortare tid än ett år, 10·2 % under 1—2 år, 2·5 % under 2—3 år, 0·7 % under 3—4 år, 0·7 % under 4—5 år samt 2·5 % öfver 5 år.

Sjukdomens bestånd från dess uppkomst har för de under året tillfrisknade varit: mindre än 3 månader för 7·1 % af samtliga tillfrisknade; 3—12 månader för 58·6 %; 1—2 år för 18·7 %; 2—3 år för 7·4 %; 3—4 år för 2·5 %; 4—5 år för 0·7 %; öfver 5 år för 4·6 % samt okänd tid för 0·4 %.

Tillfriskningsprocenten beträffande de för enkel sinnessjukdom under åren 1886—1895 å hospitalen intagna utgjorde (tab. 10) 44·4 %, om de sjuka intagits inom 2 år efter sjukdomens uppkomst, men 8·4 %, om sjukdomen före intagningen egt bestånd mer än 2 år. Dessa procenttal utvisa, huru många af de intagna tillfrisknat, hvaraf åter utsigten om tillfrisknande för en å hospital intagen sinnessjuk kan beräknas.

Aflidna.

Antalet å anstalterna *aflidna* under år 1895 utgjorde (tab. 11) tillsammans 169, deraf 91 män och 78 kvinnor, motsvarande 3·7 % af alla vårdade, 3·9 % af vårdade män och 3·5 % af vårdade kvinnor. Motsvarande tal för 1894 utgjorde 3·5 %, 3·6 % och 3·4 %. Af de aflidna vårdades 74·6 % för enkel sinnessjukdom, 13·6 % för sinnessjukdom med förlamning, 6·5 % för sinnessjukdom med fallandesot och 5·3 % för fånighet. Beräknas dödlighetsprocenten i de olika sjukdomarna efter antalet vårdade i de olika sjukdomsformerna (resp. 4,240; 98; 114 och 134) befinnes den vara i enkel sinnessjukdom 2·9 %, i sinnessjukdom med förlamning 23·5 %, i sinnessjukdom med fallandesot 9·6 %, i fånighet 6·7 %.

Förhållandet mellan antalet aflidna och antalet vårdade å de olika anstalterna var följande: Nyköping 1·5 %, Kristinehamn 1·8 %, Visby 2·4 %, Hernösand 3·1 %, Göteborg 3·2 %, Lunds hospital 3·3 %, Stockholm 3·5 %, Vexjö 3·5 %, Lunds asyl 4·1 %,

Piteå 4·4 %, Upsala 4·5 %, Vadstena 4·0 % och Malmö asyl 5·0 %.

Af de aflidna hade 48 eller 28·4 % vistats å anstalten mindre än ett år, 80 eller 47·3 % 1—5 år, 15 eller 8·9 % 6—10 år, 10 eller 5·9 % 11—15 år, 3 eller 1·8 % 16—20 år, 13 eller 7·7 % öfver 20 år.

Bland *dödsorsakerna* intaga lungsjukdomarna förnämsta rummet, i det att å anstalterna 39 dödsfall af akuta och kroniska lungsjukdomar samt 44 fall af tuberkulos förekommit, af hvilka flertalet varit lungtuberkulos, under det att dödsfall af sjukliga förändringar i hjernan och dess hinnor, deruti inbegripna de sjukliga förändringar, som förekomma i dementia paralytica, endast inträffat 21 gånger.

Dessutom hafva 3 fall af vådadöd och 2 fall af sjelfmord förekommit.

Tillfälliga sjukdomar.

Inga svårare epidemier hafva förekommit under året. Af akuta infektionssjukdomar hafva förekommit tyfoidfeber (8 fall), parotitis (1 fall), influensa (62 fall), erysipelas (34 fall), pyæmi och septichæmi (3 fall); af kroniska infektionssjukdomar tuberkulos (65 fall). Af konstitutionela sjukdomar hafva chloros och anemi förekommit i 24 fall; af hjernsjukdomar: hjernkongestion i 8 fall, hjernblödning i 2 fall och hjernuppmjukning i 2 fall. Hela antalet tillfälliga sjukdomar har utgjorts af 1,177 fall eller 25·7 % af samtliga under året vårdade. Under 1894 förekommo tillfälliga sjukdomar i 26 % af alla vårdade.

Vid årets slut närvarande.

Sjukdomens bestånd bland de vid årets slut närvarande 3,746 har kunnat bestämmas för 3,701 eller i 98·8 %. Bland dessa hade sjukdomen egt bestånd mindre än ett år för 6·0 %, 1—2 år för 7·2 %, 2—3 år för 6·8 %, 3—5 år för 11·9 %, 5—10 år för 24·1 %, öfver 10 år för 44·0 %. Således voro 86·8 %, som vårdades å anstalterna, sådana, som vistats derstädes mera än 2 år. Förlidet år var denna procent 86·4.

Å de särskilda anstalterna förekommo *de, som vårdats derstädes mer än 2 år*, i följande procenttal af samtliga vid årets slut närvarande: Kristinehamn 70·3 %, Visby 75·0 %, Lunds hospital 76·2 %, Göteborg 76·6 %, Upsala 80·4 %, Piteå 82·6 %, Stockholm 84·3 %, Hernösand 85·5 %, Vexjö 87·6 %, Nyköping 88·2 %, Vadstena 91·0 %, Lunds asyl 97·7 %, Malmö asyl 100·0 %.

Med hänsyn till afgift voro de vid årets slut närvarande sjuka sålunda fördelade (tab. 14), att 116 eller 3·1 % tillhörde betalande i första klass, 404 eller 10·8 % betalande i andra klass, 3,025 eller 80·7 % betalande i tredje klass, hvarjemte 201 eller 5·4 % voro fria från afgift.

Kriminalpatienter.

Kriminalpatienter eller sådana, hvilka äro åtalade eller dömda för straffbar handling, utgjorde vid årets slut 202 (166 män och 36 kvinnor) eller 5·3 % af samtliga kvarliggande. Af dessa tillhörde 140 (117 män och 23 kvinnor) sådana, hvilka icke kunnat i följd af sinnessjukdom fällas till ansvar för brottslig handling, 14 voro sinnessjuka ransakningsfångar och 48 straff-fångar, som under strafftiden blifvit sinnessjuka. Å de olika anstalterna förhöll sig antalet vårdade kriminalpatienter till

hela antalet vårdade på följande sätt: Visby 10·7 %, Malmö asyl 9·9 %, Vexjö 9·2 %, Göteborg 8·6 %, Lunds hospital 7·3 %, Nyköping 7·1 %, Stockholm 6·3 %, Vadstena 5·1 %, Hernösand 4·4 %, Kristinehamn 4·1 %. Lunds asyl 4·1 %, Upsala 3·4 %, Piteå 2·8 %. Det högsta relativa antalet hade således Visby hospital, det lägsta Piteå.

Följande brott hade blifvit begångna af de 202 kriminalpatienterna, nämligen: mord och dråp af 51, mordbrand af 47, stöld, rån och bedrägeri af 44, öfvervåld och misshandel af 34, mordförsök af 7, barnmord af 6, hemfridsbrott af 3, försök till våldtäkt af 2, bettlande af 2, mord och mordbrand, tidelag, brand af vårdslöshet, skadegörelse i kyrka, majestätsbrott, förgelseväckande beteende och falska anklagelser, hvardera brottet begånget af 1 kriminalpatient.

Underhållsdagar.

Antalet underhållsdagar för de under året på anstalterna vårdade uppgick till 1,335,830 (tab. 15). Medeltalet dagligen vårdade utgjorde alltså 3,657 emot 3,521 under år 1894.

Omkostnader för sjukvård.

Totalkostnaden för den egentliga sjukvården beräknad af hela kostnaden, med undantag af kostnaden för byggnader, reparationer, onera och utskylder, utgjorde 1,518,057 kronor 79 öre. Vid totalkostnadens fördelning på underhållsdagarna erhålles som totalkostnad för hvarje person och dag 1 krona 14 öre och för år 415 kronor 11 öre, mot resp. 1 krona 17 öre och 427 kronor 45 öre under år 1894. Å de särskilda hospitalen har kostnaden för person och dag förhållit sig på följande sätt: Göteborg 1·55, Visby 1·47, Nyköping 1·39, Piteå 1·28, Stockholm 1·22, Kristinehamn 1·19, Upsala 1·17, Vadstena 1·15, Hernösand 1·10, Vexjö 1·08, Malmö 1·01, Lunds hospital och Lunds asyl 0·99. Skillnaden emellan den dyraste (Göteborg) och de billigaste (Lunds hospital och Lunds asyl) utgör 56 öre.

Läkemedelskostnaden för året uppgick vid samtliga anstalterna till 15,603 kronor 70 öre, eller för hvarje sjuk för dag till 1·2 öre och 4 kronor 27 öre i medelkostnad för hvarje person för år.

Tjenstemän och betjening.

Antalet vid anstalterna anställda tjenstemän och betjening uppgick till 479 (tab. 16). Om härifrån afräknas läkarepersonalen, tillsammans 27, samt uppsyningsmän och förestånderskor, 26 personer, så återstå 426 såsom utgörande den egentliga vaktbetjeningen. Enär medeltalet sjuka för dag under året vid statens anstalter uppgått till 3,657, hade alltså hvar och en af sjukbetjeningen haft att tillse 8·8 sjuka. Å de olika anstalterna hade hvar och en af sjukbetjeningen att tillse följande antal sjuka: Upsala 6·8, Visby 7·0, Nyköping 7·0, Stockholm 7·2, Lunds hospital 7·3, Hernösand 7·5, Kristinehamn 7·7, Piteå 8·3, Göteborg 8·3, Vexjö 8·4, Vadstena 11·1, Malmö asyl 11·5 och Lunds asyl 11·8.

2. Självvård och undervisning.

Gudstjenst har hållits å statens hospital och asyler alla sönd- och högtidsdagar under året, vanligen under form af högmessa

med sådan förkortning, att hela förrättningen icke upptagit längre tid än högst en timme. Högtidlig gemensam aftonbön på julafton, nyårsafton och trettondagsafton har äfven hållits å ett par hospital, hvarjemte juldagen firats å några anstalter med ottesång, för att gifva gudstjensten den ökade högtidlighet, som kyrksalens eklärering medför, äfven som för att framkalla några af de ljusa och glada barndomsminnen, som denna högtids ottesång plägar väcka. Vespergudstjenst har äfven någon gång förrättats. Passionspredikningar hafva förekommit på ett par anstalter. Å de största anstalterna hafva 4 allmänna nattvardsgångar varit anordnade, å de mindre 1 å 2 gånger om året. Morgon- och aftonböner hafva i allmänhet hållits å de särskilda afdelningarna under ledning af uppsyningsmannen och förestånderskan. Å de största anstalterna har morgonbön hållits af predikanten.

Ordnad skolundervisning har meddelats å Stockholms, Upsala och Vadstena hospital. Den har omfattat historia, geografi, biblisk historia och naturlära. Bibelförklaringar hafva under någon veckodag emellanåt hållits af predikanten å de flesta anstalter. Å Lunds hospital och asyl hafva, till omväxling med bibelförklaringarna, under de veckor, då helg icke förekommit, de sjuka varit samlade till s. k. underhållning, då biografier, reseskildringar m. m. blifvit förelästa.

Predikanterna hafva samtalat i religiösa ämnen med de patienter, som öfverläkaren ansett kunna hafva nytta deraf, men någon synnerlig verkan af dessa samtal hafva predikanterna vanligen ej kunnat förmärka. Någon gang har dock ett lugnande inflytande häraf försports.

3. De sjukas sysselsättning och förströelser.

De sjukas sysselsättning har varit ordnad som förut. Den arbetskraft, som kommit till användning, synes af nedanstående sammanställning, upptagande de dagsverken, som blifvit utförda af patienterna å de särskilda anstalterna, hvarvid dock lätt inses, att uttrycket dagsverke endast undantagsvis får tagas i samma bemärkelse som en frisk människas dagarbeta, da det är fråga om en sinnessjuk persons sysselsättande med ett arbete, som i första rummet afser befordrande af hans helsa och i andra rummet anstaltens fördel.

Å *Göteborgs hospital* äro utförda 9,517 mans- och 9,036 qvinsdagsverken eller tillsammans 18,553;

å *Hernösands hospital* 10,211 mans- och 10,854 qvinsdagsverken eller tillsammans 21,065;

å *Kristinehamns hospital* 35,051 mans- och 19,967 qvinsdagsverken eller tillsammans 55,019;

å *Lunds hospital* 19,828 mans- och 20,500 qvinsdagsverken eller tillsammans 40,328;

å *Lunds asyl* 36,965 mans- och 24,238 qvinsdagsverken eller tillsammans 61,203;

å *Malmö asyl* 13,329 mans- och 10,614 qvinsdagsverken eller tillsammans 23,943;

å *Nyköpings hospital* 5,758 mans- och 4,213 qvinsdagsverken eller tillsammans 9,971;

å *Piteå hospital och asyl* 9,103 mans- och 7,509 qvinsdagsverken eller tillsammans 16,612;

å *Stockholms hospital* 13,202 mans- och 10,217 qvindsdagsverken eller tillsammans 23,419;

å *Upsala hospital* 22,862 mans- och 12,498 qvindsdagsverken eller tillsammans 35,360;

å *Vadstena hospital och asyl* 22,188 mans- och 12,682 qvindsdagsverken eller tillsammans 34,870;

å *Vexjö hospital* 16,880 mans- och 10,500 qvindsdagsverken eller tillsammans 27,380;

å *Visby hospital* 2,407 mans- och 2,545 qvindsdagsverken eller tillsammans 4,952.

Med antagande af 300 arbetsdagar på året och med beräkning af medeltalet för hvarje dag arbetande i förhållande till medeltalet patienter för dag, blir procenttalet härå för de olika anstalterna följande: *Kristinehamns hospital* 58, *Visby hospital* 57, *Malmö asyl* 45, *Vexjö hospital* 42, *Nyköpings hospital* 39, *Lunds hospital* 38, *Göteborgs hospital* 35, *Hernösands hospital* 30, *Vadstena hospital och asyl* 29, *Lunds asyl* 26, *Stockholms hospital* 25, *Upsala hospital* 25 samt *Piteå hospital och asyl* 22.

För männen har sysselsättning beredts genom yttre arbete, genom arbete å handtverkerierna eller vid göromålen inom anstalten. Qvinnorna hafva hufvudsakligen sysslat med hvarje-handa qvinnlig slöjd eller såsom biträden i kök och tvättnrättning. Patienterna användas äfven i bagerierna, som numera finnas å anstalterna i Göteborg, *Kristinehamn*, *Lund*, *Nyköping*, *Piteå*, *Upsala* och *Vadstena*.

Tillfälle till arbete i det fria har beredts de sjuka så mycket som möjligt. För detta ändamål har trädgårdsodlingen varit mest använd. Jordbruk har i allmänhet bedrifvits i mindre omfattning. Å *Kristinehamns hospital* har år för år nyodlingar pågått, så att numera en större areal odlad mark bearbetas hufvudsakligen af patienter. En ladugård för 20 kor finnes äfven, der patienter erhålla sysselsättning. Af jordbrukets binärningar har svinuppfödning i synnerhet ansetts lämplig att införa å dessa anstalter, der eljest mycket mataffall skulle gå förloradt.

Till uppmuntran åt arbetande patienter hafva s. k. flitpenningar blifvit utdelade, vanligen till ett belopp af 8 öre för dag och derjemte hafva de arbetande vanligen såsom förbättring i kosten erhållit smörgås eller kaffe. Alltefter flit och yrkes-skicklighet hafva flitpenningarna dock vexlat mellan 4 och 15 öre. För dessa penningar hafva de sjuka skaffat sig någon småsak, kaffe, snus eller tobak, eller ock hafva de hopsparats.

Till de sjukas uppbyggelse och förströelse finnes å alla anstalter ett bokförråd. Valet af böcker till inköp är öfverlemnadt åt predikanten i samråd med öfverläkaren. Till de sjukas förströelse hafva små fester en och annan gång blifvit anordnade, dervid kaffe bjudits och musik utförts. De stora helgerna hafva firats med bättre kost och sådana anordningar, som, ehuru enkla, varit egnade att gifva rummen ett mera festligt utseende. Sättet, hvarpå förströelser anordnas å ett hospital, inhemtas af följande meddelande från öfverläkaren vid *Kristinehamns hospital*: »Musik, till och med sådan af högt värde, har åtskilliga gånger kunnat bjudas de sjuka, som derpå alltid sätta synnerligen stort värde. Liksom förut har allt fortfarande så mycken frihet som möjligt lemnats de sjuka. Många män och kvinnor hafva haft tillåtelse att företaga promenader i det fria på egen hand. Ingen har missbrukat det erhållna förtroendet, som naturligtvis ej lemnats utan noggrann individualisering. Fiske har såsom förströelse fått utföras af åtskilliga manliga patienter. På isen vid stranden

har en slängkälke varit anordnad, af hvilken de qvinnliga patienterna flitigt begagnat sig och för männen har en skridskobana hållits öppen, som på lediga stunder flitigt begagnats. Sparkstötting och källbackåkning hafva äfven hört till vinterns förströelser. På söndagseftermiddagarna hafva förevisningar af sciopikonbilder egt rum. Under högsommaren har ett stort antal, 30 å 40 och ibland flere, manliga och qvinnliga patienter fått tillbringa söndagseftermiddagarna i det fria med lekar och dans. Härvid har lika litet som vid midsommarfesten, i hvilken 60—70 % af männen och 40 % af qvinnorna deltagit, någon den ringaste oordning försports. I början af september gjordes en tre timmars utflykt på sjön utåt skärgården. I denna deltog 118 män och 60 kvinnor jemte nödig betjening. Som färden gynnades af angenämt väder var belåtenheten stor och allmän samt tacksambeten från patienternas sida rent af rörande.»

Öfverläkaren vid *Lunds hospital och asyl* har i sin årsberättelse yttrat sig om förströelserna på följande sätt: »De sjukas förströelser hafva liksom förut hufvudsakligen bestått i läsning och brefskrifning, mottagande af bekantas besök, sällskapsspel, kägelslående, promenader i parken och framför allt de hvarje månad återkommande samqvämen i festsalen, då der dansas vid musik af tre till fyra instrumenter och enkla förfriskningar kringbjudas. Dessa samqväm utöfva fortfarande sin ursprungliga dragningskraft på en del af de sjuka och hafva i medeltal besökts af 56 patienter från hospitalet och 109 från asylen. Utom nämnda så att säga ordinarie förströelser hafva i likhet med föregående år större festligheter förekommit vid jul och midsommar. Två konserter hafva också benäget gifvits af amatörer. Ett par af de sjukas anhöriga hafva under året liksom flere gånger förut godhetsfullt gifvit en summa af tillsammans 250 kronor att användas till de sjukas trefnad och förströelse.»

I samma ämne har öfverläkaren vid *Piteå hospital och asyl* meddelat: »Äfven under detta år hafva åtskilliga gånger kaffe-bjudningar anordnats i festsalen. Midsommardagen var majstång rest å en af promenadgårdarna, juldagen firades med dans kring julgranen i festsalen och utdelning af diverse smärre julpresenter.»

Från *Göteborgs hospital* har meddelats, att friherre *Oscar Dickson* äfven detta år skänkt 500 kronor till patienternas nöje och förströelser.

4. Byggnader och jordområde m. m.

Kristinehamn. Under året äro en virkesbod och en redskapsbod uppförda.

Jordbruket har utvidgats med $2\frac{1}{3}$ tunnland, som af patienterna förvandlats från stenig jordmark till jemn och god åker.

Lund. Den 1 april togos de båda länsparvilljongerna i bruk. De äro visserligen uppförda på landstingets bekostnad och skola underhållas af detsamma, men enligt öfverenskommelse eger öfverläkaren att fritt disponera dem för sjukvårdens behof. De användas såsom öfvervakningsafdelningar, som medelst en sammanbindningsgång äro förenade med cellafdelningarna, hvarigenom alltför störande sjuka å de förstnämnda afdelningarna kunna öfverflyttas till cellafdelningarna.

Förbindelsen med Lund—Trelleborgs jernväg är under året åstadkommen medelst inläggning af ett spår å hospitalets norra område i närheten af portvaktstugan. En magasinsbyggnad har i sammanhang härmed uppförts och en kolgård anordnats. Hospitalets i närheten gående spårväg har framdragits till såväl magasinet som kolgården. Från den centrala delen af spårvägen har sidospår utlagts till båda cellpaviljongerna och till köksbyggnaden.

Å hospitalets jordområde hafva ej några synnerligen viktiga arbeten blifvit utförda.

I sydvestra hörnet af Hunnerupsmarken hafva två tunnland blifvit planerade och inhängnade samt sedan invigda till kyrkogård, der de å anstalterna afidna skola begrafvas.

Malmö. Uppvärmning och ventilation å kvinnoafdelningen hafva blifvit fullständigt förändrade. I stället för de gamla, olämpliga ugnarna, som förut uppvärmda båda våningarna och förde den dåliga luften från nedre till öfre våningen, uppvärmes hvarje våning för sig medelst ångledning. Värme-element bestående af ångflensrör äro insatta i korridorernas fönstersmygar och frisk luft införes genom öppningar i väggen midt för dessa element, hvilka uppvärma den inströmmande luften. Evakuationskanaler hafva uppförts i de rum innanför korridoren, hvilka icke hafva kakelugnar, och genom öppningar i dörrarna till korridoren erhålla dessa rum sin värme. Ett litet ångpannehus har blifvit uppfördt och en ångpanna anskaffats, hvarifrån ånga erhållits icke blott till värmeledning, utan ock till ångkokning i köket och till beredning af varmt vatten i en reservoar, hvarifrån varmt vatten ledes till tvätthuset, diskbordet i köket och badrummen.

Nyköping. I december månad blefvo den nya cellflygeln, maskinhuset och bageriet färdiga. Cellflygeln är uppförd i tvenne våningar samt en vindsvåning. De båda nedre våningarna äro alldeles analoga och innehålla hvardera ett stort och ljust dagrum (med utbyggt klosettrum), 1 disktrum, badrum (tillika tvättrum), 1 vaktrum, 1 rum för tre patienter, 1 för fem patienter samt 15 isoleringsrum, liggande på båda sidor om en korridor. Vindsvåningen innehåller 4 rum och 1 kök för den manliga betjeningen och 5 rum för den qvinliga. Den manliga betjeningens rum äro skilda från den qvinliga betjeningens genom en mur i korridoren. Bottenvåningen är afsedd för manliga och öfre våningen för qvinliga patienter. Enkelrum och dagrum i cellflygeln uppvärmas genom i källarvåningen befintliga värmekammare, hvilka erhålla sin värme af 2 stora ångvärme-element. Öfriga lokaler uppvärmas medelst ångkaminer i sjelfva lokalerna. I stora hospitalsbyggnadens källarevåning har ett stort badrum blifvit inredd, äfvenså har en särskild mjölkammare blifvit anordnad förstärkes.

Vadstena. Asylen blef färdig i november månad. Genom öfverflyttning af hospitalets manliga patienter till asylen och hospitalets användning såsom de förenade anstalternas kvinnoafdelning hafva en del förändringar å hospitalet blifvit nödvändiga, hvilka till hufvudsaklig del dock ej kunnat utföras förrän år 1896.

Vexjö. I sammanhang med tvätthuset har en byggnad blifvit uppförd inrymmande kök med dertill hörande ångkokapparater, förvarings- och disktrum samt matsal för ekonomibetjeningen. Maten föres från köket på spårvagn till hospitalsbyggnaden.

Utom ofvannämnda nybyggnader och större förändringar hafva smärre förbättringar och reparationer blifvit utförda, hvartill

medel dels funnits i enlighet med utgiftsstaten för året, dels blifvit särskildt utanordnade af hospitals underhållsmedel, efter att den föreskrifna vårbesigtningen visat behöfligheten af en reparation.

5. Beklädnad, sängutredning och inventarier.

Kostnaden för inköp och underhåll af beklädnadspersedlar och sängkläder vid samtliga anstalterna uppgick under redovisningsåret till 123,351 kronor 31 öre mot 125,491 kronor 14 öre under föregående år.

Utgifterna till inventarier uppgingo till 50,366 kronor 12 öre mot 73,166 kronor 39 öre under föregående år.

6. Uppvärmning och lyshållning.

Utgifterna för uppvärmning och lyshållning uppgingo till 226,521 kronor 50 öre mot 189,835 kronor 69 öre under föregående år. Bland de större utgiftsposterna under ofvanstående rubrik märkas 15,209 kronor till elektriska belysningen i Vadstena och 8,000 kronor till värmelednings- och belysningsapparater på samna ställe.

7. Mathållning och utspisning.

Mathållningen sker fortfarande medelst egen hushållning å alla anstalter med undantag för Visby hospital, der mathållningen bestrides af Gotlands läns lasarett och omkostnaden fördelas på båda sjukvårdsinrättningarna i förhållande till patientantalet.

Totalomkostnaden för utspisning såväl för de sjuka, som ock för betjening och tjenstemän, hvilka åtnjöto denna förmån, utgjorde 683,898 kronor 80 öre mot 678,433 kronor 73 öre under år 1894. Utspisningskostnaden beräknad *endast för sjuka* af alla klasser utgjorde 509,381 kronor 44 öre. Genom denna summas fördelning på underhållsdagarne erhålles medelkostnaden för utspisning af hvarje sjuk, utgörande 38¹/₂ öre för hvarje dag och 139 kronor 29 öre för år. Under år 1894 voro motsvarande tal 38⁹/₁₀ öre och 141 kronor 97 öre, samt under 1893 40³/₁₀ öre och 147 kronor 46 öre. Medelpriset för dag och person har å de olika anstalterna, uppställda i ordning efter prisbilligheten, varit följande: Lund 36¹/₁₀, Vadstena 37⁰/₁₀, Malmö 37³/₁₀, Upsala 37⁹/₁₀, Piteå 37⁹/₁₀, Nyköping 37⁹/₁₀, Kristinehamn 38⁸/₁₀, Göteborg 39⁴/₁₀, Hernösand 40⁰/₁₀, Stockholm 40⁰/₁₀, Vexjö 40⁶/₁₀, Visby 67⁹/₁₀. Skillnaden mellan det billigaste (Lund) och det dyraste (Visby) medelpriset har varit 31⁸/₁₀ öre.

8. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll.

Redogörelse för de till hospitals underhåll anvisade inkomster och utgifter återfinnas i tabellerna 17 och 18 samt ett sammandrag af samma års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagna medel i tabellen 19.

Hufvudinkomst var statsanslaget 1,050,000 kronor. Patientafgifterna uppgingo till 755,301 kronor 89 öre, inkomsterna af trädgård och jordbruk till 62,201 kronor 7 öre. Utgifterna uppgingo till 1,927,049 kronor 66 öre. Till dessas bestridande har

statsanslaget således bidragit med 54 % och patientavgifterna med 39 % samt diverse inkomster med 7 %. Trädgård och jordbruk hafva lemnat en inkomst af 62,201 kronor 7 öre och förorsakat en utgift af 60,514 kronor 80 öre. Nettoinkomsten här af har således uppgått till 1,683 kronor 27 öre. I Göteborg, Stockholm och Piteå hafva utgifterna för trädgård och jordbruk öfverskridit inkomsterna, å öfriga anstalter har erhållits nettobehållning, som varit störst i Vadstena (3,399 kronor 25 öre).

9. Utrymme.

Sedan asylen i Vadstena vid årets slut tagits i bruk, hafva 400 nya platser vunnits. Då hospitalets 160 manliga patienter å allmän klass öfverflyttats till asylen och de 160 derigenom lediga platserna å hospitalet blifvit anvisade åt qvinliga patienter, har den verkliga vinsten blifvit 240 platser för män och 160 platser för qvinnor.

Å den nya cellflygeln i Nyköping har beredts plats för 13 män och 13 qvinnor mer än i det gamla cellhuset.

I Visby har genom den nya cellbyggnadens begagnande platserna kunnat ökas med 1 å hvarje könsafdelning.

Vid årets slut har således å statens anstalter funnits följande antal platser för sinnessjuka:

Göteborgs hospital å 2:a och 3:e kl.	88 m.,	87 q.,	å 1:a kl.	— m.,	— q.,	sa	175
Hernösands »	113 »	108 »	»	2 »	2 »	»	225
Kristinehamns »	150 »	150 »	»	— »	— »	»	300
Lunds »	162 »	162 »	»	15 »	15 »	»	354
Lunds asyl »	418 »	418 »	»	— »	— »	»	836
Malmö »	88 »	87 »	»	— »	— »	»	175
Nyköpings »	74 »	66 »	»	— »	— »	»	140
Piteå hospital och asyl »	150 »	150 »	»	— »	— »	»	300
Stockholms hospital »	137 »	113 »	»	10 »	10 »	»	270
Uppsala »	240 »	176 »	»	30 »	— »	»	446
Vadstena hospit. o. asyl »	400 »	358 »	»	13 »	13 »	»	784
Vexjö hospital »	110 »	96 »	»	8 »	8 »	»	222
Visby »	17 »	15 »	»	— »	— »	»	32
Summa	2,147 m.,	1,986 q.,	å 1:a kl.	78 m.,	48 q.,	sa	4,259
	4,183			126			

Oaktadt tillökningen af platser har utrymmet visat sig otillräckligt, i det att under året blifvit inlemnade 362 ansökningar

om intagning af sinnessjuka, som vid den tid, då ansökningen inlemnades, hvarken kunde intagas å den anstalt, der ansökningen var gjord, ej heller å någon annan af statens vårdanstalter, hvilka sjuka under kortare eller längre, stundom allt för lång tid fått vänta på lediga platser.

10. Sinnessjuka och idioter.

Tab. 20 utgör ett sammandrag af de uppgifter, hvilka det äligger vederbörande presterskap att afgifva till resp. provinsial-, extra provinsial- och stadsläkare öfver de sinnessjuka och idioter, som tillhöra hvarje församling. Tabellen upptager de sinnessjukas antal till 8,610 och idioternas till 6,674 eller tillsammans 15,284. Af de sinnessjuka tillhörde 7,116 landsbygd och 1,494 stad samt bland idioterna 6,238 landsbygd och 436 stad. Af de sinnessjuka vårdades 2,821 å hospital eller asyl, 61 å läns-lasarett, 1,299 å fattighus, 54 å enskild anstalt, 4,373 i enskildt hus. Af idioterna vårdades 198 å hospital eller asyl, 16 å läns-lasarett, 578 å fattighus, 289 å enskild anstalt, 5,590 i enskildt hus.

Till jämförelse med förestående uppgift meddelas, att de sinnessjukas och idioternas antal samt antalet af dessa tillsammansstagna var år 1894 resp. 8,272 och 6,625 samt 14,897; år 1893 resp. 7,997 och 6,446 samt 14,443; år 1886 resp. 6,532 och 4,212 samt 10,744.

11. Skyddsföreningen för sinnessjuka.

Under år 1895 har Skyddsföreningen öfverlemnadt till öfverläkare vid statens vårdanstalter för sinnessjuka 900 kronor att utdelas åt behöfvande patienter vid deras utskrifning. Dessutom har åt en behöfvande sinnessjuk i Stockholm öfverlemnats 75 kronor. Till bestridande af dessa utgifter har Skyddsföreningen haft att tillgå årsavgifterna af 110 ledamöter samt räntan af sitt kapital, som vid årets början uppgick till 31,368 kronor 8 öer och vid årets slut stigit till 31,809 kr. 37 öre.

Stockholm den 30 november 1896.

Underdånigst

AUG. ALMÉN.

G. BOLLING.

R. A. WAWRINSKY.

G. DUNÉR.

B. BUHRE.

A. J. Bruzelius.

BILAGOR.

A. Tabellbilagor.

Öfversigt öfver antalet *vårdade* å statens anstalter för sinnessjuka under år 1895.

Tab. 1.

1. Anstalt.	2. Antal befintliga sjukplatser vid årets början.	3. Qvarliggande sjuka från år 1894.			6. Inskrifna under år 1895.			9. Summa vårdade under år 1895.			12. Afförda under år 1894.			15. Qvarliggande till år 1896.		
		m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.
Göteborgs hospital	175	91	87	178	21	48	69	112	135	247	24	48	72	88	87	175
Hernösands >	225	114	111	225	15	21	36	129	132	261	13	21	34	116	111	227
Kristinehamns >	300	156	152	308	58	68	126	214	220	434	57	84	141	157	136	293
Lunds >	354	174	175	349	57	77	134	231	252	483	56	86	142	175	166	341
Lunde asyl.	836	417	265	632	24	170	194	441	435	876	26	19	45	415	416	831
Malmö >	175	86	87	173	5	2	7	91	89	180	6	3	9	85	86	171
Nyköpings hospital	114	57	56	113	13	8	21	70	64	134	16	33	59	54	31	85
Piteå hospital och asyl	300	111	92	203	54	41	95	165	133	298	25	20	45	140	113	253
Stockholms hospital	270	145	123	268	22	56	78	167	179	346	21	57	78	146	122	268
Upsala >	446	264	175	439	68	50	118	332	225	557	64	50	114	268	175	443
Vadstena >	384	171	207	378	50	45	95	221	252	473	30	30	60	191	222	413
Vexjö >	220	115	103	218	18	20	38	133	123	256	19	19	38	114	104	218
Visby >	30	14	12	26	7	8	15	21	20	41	6	7	13	15	13	28
Summa	3,829	1,915	1,645	3,560	412	614	1,026	2,327	2,259	4,586	363	477	840	1,964	1,782	3,746

Öfversigt öfver å de särskilda anstalterna för sinnessjuka under år 1895 *intagna* sjuka, jemte

Tab. 3.

1. Sjukdom.	2. A n s t a l t .														15. Summa intagna.	16. Ålder vid																					
	Göteborgs.		Hernösands.		Kristinehamns.		Lunds hospital.		Lunde asyl.		Malmö asyl.		Nyköpings.			Piteå.		Stockholms.		Upsala.		Vadstena.		Vexjö.		Visby.		16. Under fyra 15 år.	17. 16-20.	18. 21-25.	19. 26-30.						
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.		m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.					m.	qv.				
Enkel sinnessjukdom <i>Insania simplex</i>	21	48	13	21	56	68	54	77	19	156	3	1	13	7	49	41	18	53	59	49	40	45	18	20	7	8	370	594	964	2	—	28	30	86	59	50	74
Sinnessjukdom med förlämnig, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	1	—	1	—	3	—	—	2	—	—	1	3	—	4	3	9	1	2	—	—	—	—	—	—	23	7	30	—	—	—	—	—	—	—	—
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	—	1	—	—	—	3	7	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	9	7	16	—	—	1	—	—	3	2	
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	1	—	—	—	—	2	5	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	10	6	16	2	—	1	1	1	2	1	—
Summa	21	48	15	21	58	68	57	77	24	170	5	2	13	8	54	41	22	56	63	50	50	45	18	20	7	8	412	614	1,026	4	—	29	32	87	61	54	76

Öfversigt öfver sjukdomsformer, hvilka förekommit bland de å statens anstalter för sinnessjuka under år 1895 intagna.

Tab. 2.

Anstalt.	Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex.</i>												Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica.</i>			Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica.</i>			Fånighet, <i>Idiotia.</i>			Okänd sjukdom.		
	Tungsinne, <i>Melancholia.</i>			Ursinne, <i>Mania.</i>			Förryckthet, <i>Paranoia.</i>			Svagsinnet, <i>Dementia.</i>			m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.												
Göteborgs hospital	2	13	15	14	23	37	5	10	15	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hernösands »	—	12	12	6	5	11	3	1	4	4	3	7	1	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—
Kristinehamns »	4	21	25	9	14	23	26	24	50	17	9	26	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Lunds »	14	20	34	14	33	47	14	17	31	12	7	19	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lunds asyl	—	8	8	—	17	17	3	30	33	16	101	117	—	2	2	3	7	10	2	5	7	—	—	—
Malmö »	1	—	1	—	—	—	—	1	1	2	—	2	—	—	—	—	—	—	2	1	3	—	—	—
Nyköpings hospital	6	4	10	2	—	2	2	—	2	3	3	6	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Piteå hospital och asyl	3	16	19	25	14	39	10	5	15	11	6	17	3	—	3	1	—	1	1	—	1	—	—	—
Stockholms hospital	5	22	27	9	20	29	3	8	11	1	3	4	4	3	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Upsala »	7	18	25	18	18	36	27	7	34	7	6	13	9	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vadstena »	7	10	17	10	12	22	11	11	22	12	12	24	2	—	2	4	—	4	4	—	4	—	—	—
Vexjö »	1	8	9	8	6	14	7	6	13	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Visby »	1	2	3	6	5	11	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	51	154	205	121	167	238	111	120	231	87	153	240	23	7	30	9	7	16	10	6	16	—	—	—

uppgift å deras ålder, sjukdomens bestånd före intagningen samt antal förutgångna anfall.

Intagningen.												Sjukdomsbestånd före intagningen.												Antal förutgångna anfall.																			
Öfver 70 år.												Öfver 5 år.												Intet.																			
Öfver 60.												Öfver 4 år.												Blit.																			
Öfver 50.												Öfver 3 år.												Fyra o. s. v.																			
Öfver 40.												Öfver 2 år.												Okändt.																			
Öfver 30.												Öfver 12 månader.												Okändt.																			
Öfver 20.												Öfver 3 månader.												Okändt.																			
Öfver 10.												Öfver 6 månader.												Okändt.																			
Öfver 5.												Öfver 3 månader.												Okändt.																			
Öfver 1.												Öfver 3 månader.												Okändt.																			
Öfver 0.												Öfver 3 månader.												Okändt.																			
58	71	36	77	27	57	22	66	44	101	12	44	5	15	80	130	110	139	51	62	25	35	19	37	15	26	64	160	6	5	254	413	51	91	25	26	10	18	22	38	8	7		
4	3	5	—	4	2	3	1	6	1	1	—	—	—	6	2	7	3	5	1	3	1	1	—	1	—	—	—	—	21	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—		
2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
66	77	48	79	33	59	28	68	52	103	13	44	5	15	86	132	118	142	56	63	31	37	20	38	17	27	78	170	6	5	294	433	51	91	25	26	10	18	22	39	10	7		

Uppgift på åldern, då sinnessjukdom första gången uppträd bland de under år 1895 å statens anstalter för sinnessjuka *intagna*, jemte deras civilstånd.

Tab. 4.

1. Ålder vid första insjuknandet.	2. Summa.			3. Percent af intagna.	4. S j u k d o m.								5. C i v i l s t å n d.							
					6. Enkel sinnessjukdom. <i>Insania simplex.</i>	7. Sinnessjukdom med förlamning. <i>Dementia paralytica.</i>		8. Sinnessjukdom med fallandesot. <i>Insania epileptica.</i>		9. Fånighet. <i>Idiotia.</i>		10. Ogifta.		11. Gifta.		12. Enklingar. Enkor.		13. Frånskiljda.		
	m.	qv.	S.a.			m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	
Under 15 år	17	25	42	4.1	6	17	—	—	1	2	10	6	17	24	—	1	—	—	—	—
16—20	79	74	153	14.9	79	73	—	—	—	1	—	—	74	66	4	4	1	3	—	1
21—25	96	111	207	20.2	94	108	—	—	2	3	—	—	94	89	2	19	—	3	—	—
26—30	64	88	152	14.8	61	87	—	—	3	1	—	—	51	61	13	26	—	1	—	—
31—35	51	81	132	12.9	45	78	6	3	—	—	—	—	33	40	16	36	—	4	2	1
36—40	34	53	87	8.5	30	53	3	—	1	—	—	—	12	25	20	25	2	3	—	—
41—45	20	46	66	6.4	15	44	4	2	1	—	—	—	7	19	13	19	—	7	—	1
46—50	20	41	61	5.9	15	40	5	1	—	—	—	—	6	17	14	20	—	3	—	1
51—60	20	66	86	8.4	14	65	5	1	1	—	—	—	3	21	15	31	2	14	—	—
61—70	7	10	17	1.7	7	10	—	—	—	—	—	—	1	4	5	4	1	1	—	1
Öfver 70 år	4	9	13	1.3	4	9	—	—	—	—	—	—	1	4	—	—	3	5	—	—
Okänd	—	10	10	0.9	—	10	—	—	—	—	—	—	—	8	—	2	—	—	—	—
Summa	412	614	1,026	—	370	594	23	7	9	7	10	6	299	378	102	187	9	44	2	5

Uppgift öfver sinnes- och nervsjukdom, som förekommit inom de *intagnas* slägt.

Tab. 5.

1. S j u k d o m.	2. S i n n e s s j u k d o m.										3. N e r v s j u k d o m.																						
	4. hos fader.		5. hos moder.		6. hos båda föräldrane.		7. hos fadrens föräldrar eller sykon.		8. hos modrens föräldrar eller sykon.		9. hos båda föräldrarnes föräldrar eller sykon.		10. hos den sjukas sykon.		11. Summa.		12. Epilepsi			13. Chorea			14. Hypochondri eller hysteri			15. Summa.							
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S.a.			
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex.</i>	27	37	26	60	1	7	39	52	33	54	3	3	54	86	183	299	482	3	—	2	1	—	—	—	—	—	1	5	5	—	10	7	17
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica.</i>	2	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fånighet, <i>Idiotia.</i>	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2	3	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	29	37	26	60	1	7	40	53	35	54	3	3	55	88	189	302	491	3	—	2	1	—	—	—	—	—	1	6	5	—	11	7	18

Uppgift på antagliga orsaker, under hvilkas inflytelser
sinnessjukdomar kunna anses hafva uppkommit bland
de å statens anstalter för sinnessjuka under år
1895 *intagna*.

Tab. 6.

1. Antagliga orsaker.	2. Summa.			3. 4. 5. 6. <i>I n t a g n a .</i>						
	m.	qv.	S.a.	<i>Insensia simplex.</i>		<i>Dementia paralytica.</i>	<i>Insensia epileptica.</i>	<i>Insensia med fallandesot.</i>	<i>Flinickhet, Idiota.</i>	Sinnessjukdom
				m.	qv.					
Skador å hufvudet	20	4	24	17	4	3	—	—	—	—
Inflammation af hjernan och dess hinnor	3	2	5	2	2	—	—	—	1	—
Slaganfall	2	2	4	2	2	—	—	—	—	—
Organiska hjerulidanden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Missbildning af hufvudskal och hjerna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ryggmärgssjukdomar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Chorea	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Hysteri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Febrar (typhus, typhoid, exanthematisk m. m.)	26	38	64	23	38	3	—	—	—	—
Bleksot och blodbrist	1	5	6	1	5	—	—	—	—	—
Syfilis	17	2	19	3	—	14	2	—	—	—
Menstruationsrubbingar (pubertets- och cessationsperioderna)	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—
Sjukdomar i qvinliga sexualorganen	—	4	4	—	4	—	—	—	—	—
Hafvandeskap	—	5	5	—	5	—	—	—	—	—
Missfall	—	3	3	—	3	—	—	—	—	—
Barnsäng	—	35	35	—	35	—	—	—	—	—
Digifning	—	12	12	—	12	—	—	—	—	—
Sjelfbefäckelse	26	5	31	26	5	—	—	—	—	—
Missbruk af spritdrycker	51	2	53	47	1	1	3	—	—	—
Oordentligt lefnadssätt	11	5	16	10	5	1	—	—	—	—
Missbruk af läkemedel (opiat, chloralhydrat m. fl.)	4	3	7	3	3	1	—	—	—	—
Överanstängning, psykisk, kroppslig	23	23	46	20	22	3	1	—	—	—
Religiös inflytelse	18	29	47	18	29	—	—	—	—	—
Kärlek	20	58	78	20	58	—	—	—	—	—
Husliga bekymmer	12	37	49	11	36	1	1	—	—	—
Olyckor och motgångar	21	47	68	21	46	—	—	—	1	—
Fattigdom, elände (pauperism)	5	19	24	5	19	—	—	—	—	—
Häftig sinnesrörelse	21	31	52	21	30	—	—	—	1	—
Hemlängtan	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—
Vanvårdad uppfostran	2	1	3	2	1	—	—	—	—	—
Brott	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—
Fängelseliif, enkelt	2	2	4	2	2	—	—	—	—	—
i cell	2	1	3	2	1	—	—	—	—	—
Itererade åderlätningar	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—
Ledgångsreumatism	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—
Epilepsi	5	4	9	—	—	—	4	4	1	—
Neurasteni	6	5	11	6	5	—	—	—	—	—
Nicotinmissbruk	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—
Solstyng	2	1	3	2	—	1	—	—	—	—
Ålderdomsvaghet	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—
Magsjukdom	2	1	3	2	1	—	—	—	—	—
Morbus Basedowii	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—
Föckylning	3	1	4	3	1	—	—	—	—	—
Faders drinkare	20	18	38	20	18	—	—	—	—	—
Arftligt anlag	36	57	93	35	57	—	—	—	1	—
Utän känd orsak	145	178	323	130	168	5	3	3	1	7

Uppgift på de å statens anstalter för sinnessjuka under
år 1895 *intagnas* stånd och yrke.

Tab. 7.

1. Stånd och yrke.	2. 3. 4. 5. 6. <i>S j u k d o m .</i>										
	<i>Insensia simplex.</i>		<i>Dementia paralytica.</i>	<i>Insensia epileptica.</i>	<i>Insensia med fallandesot.</i>	<i>Flinickhet, Idiota.</i>	Summa.				
	m.	qv.					m.	qv.	m.	qv.	
Presterskap	1	5	—	—	—	1	—	2	5	7	
Universitetslärare och vetenskapsmän	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Lärare	3	11	3	—	—	—	—	6	11	17	
Skolungdom och studerande	10	—	—	—	—	—	—	10	—	10	
Civile embets- och enskilde tjänstemän	3	6	2	—	—	—	—	5	6	11	
Vaktbetjening	4	6	—	—	1	—	—	4	7	11	
Jernvägsbetjening	1	5	1	—	—	—	—	2	5	7	
Militärer	6	13	2	—	—	—	—	8	13	21	
Jurister utan tjänst, advokater	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Läkare	—	1	3	—	—	—	—	3	1	4	
Farmaceuter	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	
Barnmorskor	—	2	—	—	—	—	—	—	2	2	
Ingenjörer och tekniker	2	1	—	—	—	—	—	2	1	3	
Literatörer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Konstnärer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Sjöfartsidkare (sjömän, fiskare)	6	13	1	—	—	1	—	7	14	21	
Landbrukare af ståndpersonsklass	8	1	1	—	—	1	—	9	2	11	
Bönder och jordtorpare	100	133	2	—	2	1	2	106	134	240	
Fabriksidkare och bruksegare	5	5	—	—	—	—	—	5	5	10	
Fabrikarbetare	6	21	—	1	1	—	—	7	22	29	
Kapitalister	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Handverkare, näringsidkare	48	89	3	1	1	2	1	53	92	145	
Handlande	14	25	4	3	—	—	—	18	29	47	
Tjenare, daglönare af jordbruksklass	102	133	—	1	2	1	3	107	138	245	
Enskild betjening och daglönare icke tillhörande jordbruksklass	39	82	1	1	1	1	1	42	84	126	
Fattighjon	10	39	—	—	2	—	2	14	40	54	
Okänt yrke	1	3	—	—	—	—	—	1	3	4	
Summa	370	594	23	7	9	7	10	6	412	614	1,026

Uppgift på de å statsens anstalter för sinnessjuka uuder år 1895 *intagnas* hemort.

Tab. 8.

1. Sjukdom.	2. Summa.			3. H e m o r t.																											
				L ä n.																											
				Stockholms stad.	Stockholms.	Upsala.	Södermanlands.	Östergötlands.	Jonköpings.	Kronobergs.	Kalmar.	Gotlands.	Blekinge.	Kristianstads.	Malmöhus.	Hallands.	Göteborg och Bohus.														
	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.												
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	370	594	964	13	61	9	18	13	20	16	25	18	29	13	20	13	16	9	12	8	9	7	4	14	19	26	68	12	17	16	56
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	23	7	30	3	5	2	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	1	—	—
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	9	7	16	—	—	1	1	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—
Fånighet, <i>Idiotia</i>	10	6	16	—	—	1	—	—	1	3	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	412	614	1,026	16	66	13	19	14	23	20	26	20	29	14	20	13	16	9	12	9	9	7	4	14	20	29	70	13	18	16	56

1. Sjukdom.	17.		18.		19.		20.		21.		22.		23.		24.		25.		26.		27.		28.		29.		30.		31.			
	H e m o r t.																															
	L ä n.																															
	Elfsborgs.	Skaraborgs.	Vernlands.	Örebro.	Västmanlands.	Kopparbergs.	Gefleborgs.	Västernorrlands.	Jämtlands.	Vesterbottens.	Norrbottens.	Utrikes ort.	Orkänd.	Land.	Stad.																	
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	14	33	24	30	29	35	20	21	13	12	14	22	10	7	14	25	6	8	20	18	19	9	—	—	—	—	301	411	69	183		
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	1	—	2	—	1	—	—	1	1	—	1	—	3	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	11	1	12	6		
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	1	—	—	—	2	—	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	9	6	—	1		
Fånighet, <i>Idiotia</i>	1	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	5	1	1		
Summa	16	34	25	30	33	37	23	21	15	14	15	22	11	7	18	26	7	8	22	18	20	9	—	—	—	380	423	82	191			

Öfersigt öfver de å statsens anstalter för

Tab. 9.

1. Sjukdom.	2. A n s t a l t.														15. Summa tillfrisknade.	16. Å 1-																					
																Under 15 år.	16—20.			21—25.																	
	Göteborgs.	Hernösands.	Kristianstads.	Lunds hospital.	Lunds asvl.	Malmö.	Nyköpings.	Piteå.	Stockholms.	Upsala.	Valstena.	Vexjö.	Visby.																								
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.		m.	qv.	m.	qv.																		
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	11	11	5	9	16	24	23	32	—	—	—	—	—	—	3	4	16	12	11	14	24	28	8	10	4	9	6	3	127	156	283	—	1	12	14	24	27
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summa	11	11	5	9	16	24	23	32	—	—	—	—	—	—	3	4	16	12	11	14	24	28	8	10	4	9	6	3	127	156	283	—	1	12	14	24	27

Uppgift på tillfriskningsprocenten bland de under de 10 sista åren å statens anstalter för sinnessjuka intagna sjuka, som lidit af enkel sinnessjukdom.

Tab. 10.

1. Intagningsår.	2. Sjukdomens bestånd före intagningen.	3. Intagna.			4. Tillfrisknade.			5. Procent tillfrisknade.		
		m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.
		1886	{ Under 2 år Öfver 2 år	232	260	492	110	139	249	47.4
1887	{ Under 2 år Öfver 2 år	264	253	517	112	121	233	42.4	47.8	45.1
1888	{ Under 2 år Öfver 2 år	271	289	560	128	125	253	47.2	43.2	45.2
1889	{ Under 2 år Öfver 2 år	212	214	426	111	109	220	52.4	50.9	51.6
1890	{ Under 2 år Öfver 2 år	221	229	450	110	98	208	49.8	42.8	46.2
1891	{ Under 2 år Öfver 2 år	213	279	492	80	107	187	37.5	38.4	38.0
1892	{ Under 2 år Öfver 2 år	306	275	581	118	97	215	38.6	35.3	37.0
1893	{ Under 2 år Öfver 2 år	255	261	516	106	107	213	41.6	41.0	41.3
1894	{ Under 2 år Öfver 2 år	264	319	583	142	138	280	53.8	43.3	48.0
1895	{ Under 2 år Öfver 2 år	241	328	569	105	141	246	43.6	43.0	43.2
	Summa	1,045	801	1,846	94	61	155	9.0	7.6	8.4
	Summa summarum	3,524	3,508	7,032	1,216	1,243	2,459	34.5	35.4	35.0

sinnessjuka under år 1895 tillfrisknade.

19.		20.		21.		22.		23.		24.		25.		26.		27.		28.		29.		30.		31.		32.		33.		34.		35.		36.		37.		38.		39.		40.		
d e r.														Vistelsetid inom hospitalet.										Sjukdomens bestånd efter dess uppkomst.																				
														Under 1 år.	1-2.	2-3.	3-4.	4-5.	Öfver 5 år.	Under 3 månader.	3-12 månader.	1-2 år.	2-3.	3-4.	4-5.	Öfver 5 år.	Okändt.																	
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	
20	22	16	14	11	22	7	11	13	15	15	20	9	10	—	—	106	130	12	17	4	3	1	1	2	—	2	5	11	9	66	100	25	28	14	7	4	3	2	—	4	9	1	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	22	16	14	11	22	7	11	13	15	15	20	9	10	—	—	106	130	12	17	4	3	1	1	2	—	2	5	11	9	66	100	25	28	14	7	4	3	2	—	4	9	1	—	

Öfversigt öfver antalet sjukplatser, underhållsdagar och medeltal sjuke för dag, äfvensom öfver kostnaden för utspisning och för läkemedel, samt totalkostnad för sjukvården, vid samtliga statens anstalter för sinnessjukas behandling under år 1895.

Tab. 15.

1. Anstalt.	2. Antal sjukplatser vid år slut.	3. Antal underhållsdagar.	4. Medeltal sjuka för dag.	5. Utspisningskostnad (för de sjuka).						6. Läkemedelskostnad.						7. Totalkostnad för sjukvården.							
				Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.			
				Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.
Göteborgs hospital . . .	175	63,625	174	25,074	33	—	39.4	144	10	904	98	—	1.4	5	19	98,842	79	1	55	566	85		
Hernösands » . . .	225	82,551	226	33,286	92	—	40.0	146	11	506	94	—	0.6	2	24	91,181	97	1	10	403	46		
Kristinehamns » . . .	300	112,934	309	43,832	78	—	38.8	141	67	1,548	67	—	1.4	5	01	135,489	21	1	19	437	91		
Lunds » . . .	354	127,618	350	149,323	49	—	36.1	132	61	4,465	02	—	1.1	3	97	408,917	80	—	99	363	16		
» asyl	836	283,281	776																				
Malmö »	175	62,996	173	23,518	13	—	37.3	136	27	914	39	—	1.5	5	30	63,642	34	1	01	368	73		
Nyköpings hospital . . .	140	30,816	84	11,679	26	—	37.9	138	38	581	17	—	1.9	6	87	42,895	57	1	39	508	08		
Piteå hospital och asyl . . .	300	85,177	233	32,240	88	—	37.9	138	34	1,089	78	—	1.3	4	67	108,776	48	1	28	466	13		
Stockholms hospital . . .	270	97,094	266	38,837	60	—	40.0	146	01	1,370	08	—	1.4	5	11	118,803	17	1	22	445	30		
Upsala »	446	160,768	440	60,933	88	—	37.9	137	91	2,278	62	—	1.4	5	18	187,665	72	1	17	425	96		
Vadstena » och asyl . . .	784	138,427	379	51,084	68	—	37.0	134	71	1,514	78	—	1.1	3	99	159,708	50	1	15	421	17		
Vexjö hospital	222	80,281	219	32,606	38	—	40.6	148	88	400	15	—	0.5	1	88	87,028	43	1	08	397	39		
Visby »	32	10,262	23	6,963	11	—	67.9	248	68	29	12	—	0.3	1	04	15,105	81	1	47	539	49		
Summa	4,259	1,835,890	3,657	500,981	44	—	38.1	189	29	15,603	70	—	1.2	4	27	1,518,057	79	1	14	415	11		

Uppgift på de vid statens anstalter för sinnessjukas behandling i och för den egentliga sjukvården anställda tjänstemän och betjening.

Tab. 16.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	Öfverläkare.	Assjuktare.	Biträdande läkare.	Underläkare.	Ammuniser.	Uppsyningsmän.	Föreningsledare.	Sjukvaktare.	Sjukvaktarskor.	Medeltal sjukplatser dagligen året om upptecknade.	Medeltal sjuka för dag för hvar och en af sjukbetjeningen.
Göteborgs hospital . . .	1	—	1	—	—	1	1	12	9	174	8.3
Hernösands » . . .	1	—	1	—	—	1	1	16	14	226	7.5
Kristinehamns » . . .	1	—	1	—	—	1	1	20	20	309	7.7
Lunds »	1	1	1	—	1	1	1	24	24	350	7.3
» asyl											
Malmö »	—	—	1	—	—	1	1	8	7	173	11.5
Nyköpings hospital . . .	1	—	—	—	—	1	1	8	4	84	7.0
Piteå » och asyl . . .	1	—	1	—	—	1	1	15	13	233	8.3
Stockholms »	1	—	1	—	1	1	1	15	22	266	7.2
Upsala »	1	—	2	—	—	1	1	38	27	440	6.8
Vadstena » och asyl . . .	1	—	1	—	—	1	1	15	19	379	11.1
Vexjö »	1	—	1	—	—	1	1	13	13	219	8.4
Visby »	1	—	—	—	—	1	1	2	2	28	7.0
Summa	11	1	11	2	2	13	13	219	207	3,657	8.6

Inkomster för hospitals underhåll år 1895.

Tab. 17.

	Statsanslag.		Patient- avgifter.		Ränta å patient- avgifter.		Ersatt be- grafnings- kostnad.		Underhålls- bidrag.		Anmärk- nings- medel.		Diverse.		Trädgård och jordbruk.		Summa.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Medicinalstyrelsens kassa	1,050,000	—	—	—	—	—	—	—	310	25	—	—	439	91	—	—	1,050,750	16
Göteborgs hospital	—	—	32,846	75	21	64	91	26	—	—	—	54	1,512	20	1,625	66	36,098	05
Hernösands »	—	—	43,792	45	25	36	85	50	—	—	—	—	1,055	60	4,047	58	49,006	49
Kristinehamns »	—	—	59,184	80	43	67	91	21	—	—	—	—	1,887	11	12,745	02	73,951	31
Lunds » och asyl	—	—	233,280	85	92	48	646	50	—	—	—	—	40,268	49	10,736	80	285,025	12
Malmö asyl	—	—	29,577	35	14	86	90	—	—	—	—	—	1,694	22	—	—	31,376	43
Nyköpings hospital	—	—	14,906	89	34	84	30	—	—	—	—	—	764	73	192	95	15,929	41
Piteå » och asyl	—	—	43,750	50	65	26	220	50	—	—	—	—	897	02	3,373	71	48,306	99
Stockholms »	—	—	62,435	50	10	58	140	50	14,000	—	—	—	3,895	28	924	19	81,406	05
Upsala »	—	—	101,833	10	103	46	291	—	—	—	412	13	15,100	39	15,520	98	133,261	06
Vadstena » och asyl	—	—	82,494	45	40	76	183	—	—	—	—	—	5,810	83	11,445	02	99,974	06
Vexjö »	—	—	46,473	10	48	81	60	—	—	—	—	—	2,661	48	1,589	16	50,832	55
Visby »	—	—	4,726	65	9	47	15	—	—	—	—	—	1,104	70	—	—	5,855	82
Summa	1,050,000	—	755,301	89	511	19	1,944	47	14,310	25	412	67	77,091	96	62,201	07	1,961,773	50

Tab. 18.

	Afskrifning.		U t g i f t e r.								
			Aflöning.		Utapisning.		Linne samt gång- och sängkläder.		Eldning och lyshållning.		
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	
Medicinalstyrelsens kassa	—	—	1,500	—	—	—	—	—	—	1) 23,209	—
Göteborgs hospital	—	—	26,307	23	33,679	45	7,038	53	14,770	76	
Hernösands	26	62	27,043	15	43,152	52	4,809	15	7,043	31	
Kristinehamns	—	—	33,278	13	56,993	34	8,745	55	20,024	56	
Lunds och asyl	136	50	82,442	81	213,694	55	43,419	66	67,077	47	
Malmö asyl	—	—	14,191	27	28,266	41	5,309	53	6,991	09	
Nyköpings hospital	—	—	10,085	69	15,891	95	5,611	14	5,357	03	
Piteå och asyl	—	—	35,178	85	43,451	27	2,949	55	13,744	26	
Stockholms	4	50	29,409	68	49,819	06	9,897	81	15,405	83	
Upsala	—	—	48,128	02	83,027	59	15,409	72	23,154	50	
Vadstena och asyl	—	—	38,387	19	68,425	85	13,394	77	19,746	37	
Vexjö	—	—	24,233	34	40,533	70	5,704	60	8,774	60	
Visby	30	—	4,844	80	6,963	11	1,061	30	1,222	72	
Summa	197	62	375,000	16	683,898	80	123,351	31	226,521	50	

1) Beloppet, 23,209 kr., har utgått med 15,209 kr till elektrisk belysning vid Vadstena asyl samt med 8,000 kr. till värmelednings- och belysningsapparater vid Vadstena utgifvits: till brandförsäkringsavgifter vid Vadstena asyl 1,753 kr. 75 öre, till elektrisk belysning vid d:o 8,409 kr., till ritningar för belysningen vid d:o 350 kr., bättringar å några anstalter. Sammanlagda hafva dessa utgifter uppgått till 2,710 kr. för Lund, 612 kr. 50 öre för Nyköping, 3,913 kr. 83 öre för Vadstena och 13,613 kr.

Sammandrag af 1895 års redovisning

Tab. 19.

D e b e t.			
<i>Balans från år 1894.</i>			
Skulder: Patientavgifter		5,611	59
Lundgrenska donationsfonden		673	16
Diverse		112,793	20
Uppförande af hospital vid Piteå		12,693	63
Anordnande af asyl för sinnessjuka i Vadstena		38,135	90
Nybyggnad för sinnessjuka kvinnor vid Lunds asyl		19,495	94
Om- och nybyggnader vid Vadstena hospital		1,571	14
			190,974
			56
<i>Afskrifning.</i>			
Se Tab. 18		—	—
			197
			62
<i>Utgifter.</i>			
Se Tab. 18		—	—
			1,927,049
			66
<i>Balans till år 1896.</i>			
Behållningar och fordringar:			
Kontant		10,022	24
Förråden		145,206	21
Patientavgifter		12,129	90
I bank inestående		172,003	57
Diverse		45,135	97
			384,497
			89
Summa		—	—
			2,502,719
			78

underhåll år 1896.

U t g i f t e r.

Medikamenter.		Tvätt och renhållning.		Inventarier.		Underhåll och förbättring af byggnader och gårdar.		Skrifmaterialier m. m.		Utskylder.		Diverse utgifter.		Indragningsstat.		Trädgård och jordbruk.		Summa.	
Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
				2,778		20,850	25					15,597	95					63,944	60
904	98	1,338	27	4,644	07	8,901	71	692	62	321	46	4,834	53	450	—	4,182	35	108,065	96
506	94	1,361	38	2,472	69	7,036	42	401	06	742	83	3,541	77	850	—	3,400	89	102,362	11
1,892	08	1,616	50	4,489	51	13,380	15	904	47	42	41	7,461	72	—	—	12,213	25	161,041	67
4,465	02	6,883	66	11,827	81	30,667	17	1,381	19	3,448	29	12,311	04	870	—	9,426	24	487,914	91
914	39	1,656	66	2,434	50	26,040	70	573	65	223	83	3,304	84	837	12	—	—	90,743	99
657	42	717	10	2,207	73	11,851	84	125	45	—	—	3,193	03	1,150	—	108	42	56,956	80
1,089	78	1,680	85	4,491	03	12,446	51	763	92	127	26	5,426	97	—	—	6,791	62	128,141	87
1,370	08	3,293	97	1,981	03	13,650	57	405	20	185	64	7,894	—	1,117	50	1,952	54	136,382	91
2,278	62	3,743	63	5,954	63	7,464	25	778	22	181	26	16,832	66	100	—	13,028	16	220,081	26
1,514	78	1,907	67	5,939	63	27,143	34	1,171	70	78	58	73,150	58	2,003	67	8,045	77	260,909	90
400	15	1,562	07	867	76	5,343	33	443	15	—	—	3,900	24	1,275	—	1,352	51	94,390	45
29	12	253	40	267	73	594	37	11	28	—	—	452	35	400	—	13	05	16,113	23
16,023	36	26,015	16	50,366	12	185,370	61	7,651	91	5,351	56	157,901	08	9,053	29	60,514	80	1,927,049	66

stena asyl. — *) Dessa 2,788 kr. hafva utgått med 2,000 kr. till ångpanna vid Vadstena hospital samt 788 kr. till varmvattenpannor vid Vexjö hospital. — *) Af denna summa till jernvägsmateriel vid do 712 kr., samt till sistnämnda ändamål vid Vadstena asyl och Vexjö hospital 2,365 kr. — *) Utgifna i smärre poster till reparationer och för 92 öre för Vexjö.

öfver till hospitalsväsendet anslagna medel.

K r e d i t.			
<i>Balans från år 1894.</i>			
Behållningar och fordringar:			
Kontant		8,583	12
Förråden		130,335	93
Patientafgifter		10,217	03
I bank inestående		162,223	31
Förskott		7,994	30
Diverse		43,536	17
			362,889 86
<i>Inkomster.</i>			
Se Tab. 17			1,961,773 50
<i>Balans till år 1896.</i>			
Patientafgifter		6,929	97
Lundgrenska donationsfonden		687	59
Diverse		113,982	51
Anordnande af asyl för sinnessjuka i Vadstena		8,694	92
Auläggning af asyl för sinnessjuka vid Upsala		30,440	36
Nybyggnad för sinnessjuka qvinnor vid Lunds asyl		16,632	94
Ombyggnad af cellflygeln vid Nyköpings hospital		656	—
Öfverleverering		32	08
			178,056 37
		Summa	2,502,719 73

Tab. 20.

	S i n n e s s j u k a .																		
	Antal.	Från		Køn			Civilstånd			Ålder				Vårdas inom					
		landsbygd.	städer.	män.	kvinnor.	ej angifvet.	ogifta.	gifta.	ej angifvet.	under 20 år.	mellan 20 och 40 år.	över 40 år.	ej angifvet.	ensklidt hus.	ensklid anstalt.	fattighus.	lanesarett.	hospital eller asyl.	ej angifvet plads.
Stockholms stad ¹⁾ , . . .	305	22	283	119	186	—	—	—	305	—	—	—	305	—	—	174	—	131	—
» län . . .	233	213	20	111	122	—	164	69	—	2	73	158	—	114	—	11	—	108	—
Upsala . . .	234	196	38	110	124	—	168	66	—	7	71	156	—	106	9	26	1	92	—
Södermanlands . . .	244	194	50	134	110	—	158	86	—	9	86	149	—	90	—	40	—	114	—
Östergötlands . . .	513	393	120	229	284	—	363	150	—	6	196	311	—	247	4	57	8	197	—
Jönköpings . . .	387	339	48	195	192	—	271	116	—	8	117	262	—	235	12	53	1	86	—
Kronobergs . . .	336	326	10	172	164	—	230	106	—	5	122	209	—	222	2	15	—	97	—
Kalmar . . .	389	339	50	203	186	—	291	98	—	3	139	247	—	243	1	55	3	87	—
Gotlands . . .	92	83	9	41	51	—	69	23	—	3	33	56	—	59	2	4	—	27	—
Blekinge . . .	164	164	—	76	88	—	117	47	—	1	62	101	—	107	—	23	1	33	—
Kristianstads . . .	368	334	34	184	184	—	272	96	—	2	117	249	—	187	2	36	5	138	—
Malmöhus . . .	559	401	158	262	297	—	418	138	3	6	181	369	3	168	2	123	3	263	—
Hallands . . .	239	239	—	100	139	—	171	68	—	5	78	156	—	173	—	7	2	57	—
Göteborgs stad ¹⁾ . . .	339	28	311	169	170	—	—	—	339	—	—	—	339	—	—	339	—	—	—
» o. Bohus län . . .	324	297	27	148	176	—	234	90	—	3	106	215	—	213	1	12	2	96	—
Elfsborgs . . .	590	539	51	297	293	—	414	176	—	8	184	398	—	401	1	48	3	137	—
Skaraborgs . . .	400	368	32	217	183	—	291	109	—	7	129	264	—	249	5	26	9	111	—
Vermlands . . .	601	575	26	302	299	—	457	144	—	7	193	401	—	379	3	59	2	157	1
Örebro . . .	359	320	39	199	160	—	253	106	—	6	121	232	—	148	1	59	4	147	—
Vestmanlands . . .	267	213	54	140	127	—	178	89	—	2	87	178	—	100	2	29	6	129	1
Kopparbergs . . .	430	398	32	219	211	—	301	129	—	5	148	277	—	247	2	35	6	140	—
Gefleborgs . . .	318	267	51	146	172	—	205	113	—	2	96	220	—	160	2	34	2	120	—
Vesternorrlands . . .	323	299	24	159	164	—	207	116	—	5	99	219	—	153	1	14	1	154	—
Jemtlands . . .	162	156	6	95	67	—	124	38	—	1	57	104	—	101	1	4	—	56	—
Vesterbottens . . .	246	239	7	127	119	—	170	76	—	6	89	151	—	158	1	2	2	83	—
Norrbottnens . . .	188	174	14	108	80	—	154	34	—	4	74	110	—	113	—	14	—	61	—
Summa	8,610	7,116	1,494	4,262	4,348	—	5,680	2,238	647	118	2,658	5,192	647	4,878	54	1,299	61	2,821	2

¹⁾ Rapporten ofullständig i följd af bristande oppgifter från presterskapet.

sinnessjuka och idioter i riket år 1895.

I d i o t e r.																			
Antal.	Från		Kön			Civlstånd			Ålder.				Vårdas inom						
	landbygd.	städer.	män.	qvinnor.	ej angifvet.	ogifta.	gifta.	ej angifvet.	under 20 år.	mellem 20 och 40 år.	öfver 40 år.	ej angifven.	ensakade hus.	ensakad anstalt.	fattighus.	länslasarett.	hospital eller asyl.		ej angifven på annat sätt.
10	—	10	3	7	—	—	—	10	—	—	—	10	—	—	10	—	—	—	Stockholms stad.
257	241	16	154	103	—	257	—	—	76	119	62	—	197	10	28	10	12	—	» län.
150	128	22	84	66	—	150	—	—	55	61	34	—	106	25	10	—	9	—	Upsala
231	211	20	126	105	—	215	16	—	62	100	69	—	171	13	26	—	21	—	Södermanlands
452	411	41	253	199	—	446	6	—	111	206	135	—	334	28	82	1	7	—	Östergötlands
325	298	27	194	131	—	325	—	—	77	153	95	—	287	6	30	—	2	—	Jönköpings
271	265	6	126	145	—	270	1	—	66	149	56	—	253	7	6	—	5	—	Kronobergs
376	356	20	192	184	—	376	—	—	101	182	93	—	327	15	27	—	7	—	Kalmar
70	64	6	42	28	—	70	—	—	14	36	20	—	65	1	4	—	—	—	Gotlands
166	166	—	84	82	—	166	—	—	39	76	51	—	138	5	16	—	7	—	Blekinge
296	287	9	184	112	—	296	—	—	86	121	90	—	231	25	22	—	18	—	Kristianstads
400	334	66	217	183	—	400	—	—	110	183	107	—	280	20	59	—	39	2	Malmöhus
192	192	—	111	81	—	191	1	—	44	88	60	—	181	2	8	—	1	—	Hallands
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Göteborgs stad.
275	263	12	155	120	—	275	—	—	73	122	80	—	249	18	4	—	4	—	» och Bohus län.
433	416	17	237	196	—	431	2	—	93	217	123	—	406	6	19	1	1	—	Elfsborgs
339	322	17	209	130	—	338	1	—	86	162	91	—	291	15	27	1	5	—	Skaraborgs
550	528	22	303	247	—	546	4	—	131	252	167	—	482	15	42	—	10	1	Vernilands
355	345	10	206	149	—	355	—	—	103	142	110	—	257	19	64	1	14	—	Örebro
146	132	14	77	69	—	146	—	—	52	63	31	—	112	13	10	1	10	—	Vestmanlands
371	357	14	184	187	—	371	—	—	103	153	115	—	340	6	19	—	6	—	Kopparbergs
309	260	49	164	145	—	309	—	—	110	122	77	—	231	34	36	—	8	—	Gefleborgs
212	193	19	108	104	—	212	—	—	53	105	54	—	189	5	14	1	3	—	Vesternorrlands
164	160	4	94	70	—	164	—	—	45	75	44	—	158	1	2	—	3	—	Jemtlands
193	184	9	114	79	—	188	5	—	43	86	64	—	188	—	3	—	2	—	Vasterbottens
131	125	6	80	51	—	131	—	—	18	70	43	—	117	—	10	—	4	—	Norrhottens
6,674	6,238	436	3,701	2,973	—	6,628	96	10	1,750	3,043	1,871	10	5,590	280	578	16	193	3	Summa.

Bil. B. Rättsmedicinska utlåtanden angående sinnesbeskaffenhet,

afgifna af öfverläkare vid hospital.

1.

Utlåtande af Öfverläkaren m. m. S. Ödman.

Af hit inkomna handlingar inhemtas följande:

Norin är 39 år gammal. Om hans härstamning och helse-tillståndet inom hans släkt samt om hans tidigare öden och hans eget helseotillstånd före år 1893 känner man föga. Det nämnes endast, att ärftliga anlag för sinnes- eller nervsjukdomar ej lära finnas inom hans släkt och att han varit kypare, haft anställning vid norrländska skogshandteringen, varit polis i Söderhamn och slutligen polisuppsyningsman å Tjurkö och Sturkö, samt att han är gift och att förhållandet mellan makarna ej alltid skall hafva varit det bästa. Att han skall hafva lidit af frossa och syfilis samt på senare tiden varit nervös m. m., kommer i annat sammanhang att närmare omtalas.

Angående N:s tjenstgöring och hans förhållande till domare och förmän innan han med dem kom i svårare kollision, finnes i handlingarna ingen annan uppgift än hans egen, att han under de första åren af sin vistelse å Tjurkö blifvit af dem väl bemött, men att ändring häruti skulle ha inträdt vid Östra härads höstting 1892, då domaren v. häradshöfdingen H. Helmertz utan skäligen anledning skulle tilltalat N. i vredgade och hotfulla uttryck, »lindrigast sagdt som till en skolpojke».

Vid ett följande ting, den 14 Februari 1893, skulle samme domare med anledning af att en person orätt uppgifvit sig hafva blifvit hotad af N. i vred ton bland annat hafva sagt, att N. skulle afskedas. Öfver detta domarens beteende anförde N. klagomål i två till Konungens befallningshafvande ställda skrivelser. Han säger sig i dessa finna hotet om afsättning löjligt, omtalar huru domaren synes anse polisuppsyningsmännen såsom nådehjon och det föraktfullaste afskum och icke behandlar dem såsom Kongl. Maj:ts befallningshafvandes tjenare. Han klagar vidare öfver tre domares öfversitteri och brutalitet, tilläggande att någon mera cyniskt råbarkad och öfvermodig domare än v. häradshöfding Helmertz aldrig suttit på domaresätet i Östra härad. Domaren i en närbelägen domsaga skall till och med enligt N:s uppgift hafva sagt, att, om häradshöfding Helmertz längre tid förvaltade domsagan i Medelsta härad, han skulle göra det omöjligt för parterna att söka rätt. Mot länsmännen förfor häradshöfding Helmertz lindrigare än mot polisuppsyningsmännen, emedan de förra kunde bjuda på kalas. Polisuppsyningsmännen tilltalar han med namnet, afsiktligt uteslutande titeln eller ordet herr, liksom de vore hans underlydande arbetare eller tjenare. Parterna skymfar han, såsom N. med exempel söker visa. Äfven omtalar N. i sin klagoskrift att häradshöfding Helmertz varit »blixtnfull» på ett kalas. N. fortsätter på detta sätt sida efter sida på 3¹/₂ ark och säger sig dock kunna anföra oändligt mycket mera.

Några månader senare anhöll kronofogden Nelson i skriftelse af den 4 Juni 1893 hos Konungens befallningshafvande, att N., som under senare tiden befunnit sig i ett sjukligt och

sinnesförvirradt tillstånd samt uppfört sig på ett opassande sätt såväl emot kronofogden som mot andra personer, måtte ur tjenstgöring försättas. Denna anhållan afslogs dock, emedan bland annat uppgifterna i densamma voro obestyrkta.

Den 6 Juni 1893, således ett par dagar efter den sist nämnda, uppträdde N. inför rätten och beskyllde densamma för falska och sanningslösa protokoll samt betedde sig så opassande, att han ställdes under åtal för förargelseväckande beteende.

Den 30 i samma månad afkunnade rätten det utslag, att N:s sinnesbeskaffenhet skulle undersökas af vederbörande läkare. Med anledning häraf undersökte provinsialläkaren O. Paulsson N. och afgaf betyg om honom den 29 Augusti 1893. Betygs-gifvaren kom till den slutsats, att N. icke kunde anses vara med sinnessjukdom behäftad. Betyget underställdes K. Medicinalstyrelsens pröfning. K. styrelsen infordrade nytt betyg af doktor Otto A. Gustafsson och förklarade sedan i utlåtande af den 30 Oktober 1893, att N. vid berörda tillfälle — den 6 Juni samma år — saknat förståndets bruk. På grund häraf blef han i utslag af den 28 November 1893 af rätten förklarad strafflös. Han skall derefter ha blifvit satt under förmyndare och äfven under polisuppsigt. Redan med utgången af Augusti månad 1893 hade N. af Konungens befallningshafvande blifvit entledigad från sin befattning såsom polisuppsyningsman.

Doktor Gustafssons nämnda betyg, som är dagtecknad den 17 Oktober 1893, har, med uteslutande af inledning och slutord, följande lydelse:

»Så vidt jag kan erinra mig, var det först på hösten förlidet år, som jag sattes i tillfälle att något närmare taga kändedom N:s helseotillstånd.

Vid ett besök, som han då gjorde mig, klagade han öfver värk i bakre delen af hufvudet, reumatiska smärtor företrädesvis i benen och öfver minskad synförmåga på venstra ögat. Han bemäktigades understundom och i synnerhet då han var ute i det fria af svindelkänsla. Sömnerna var dålig och stördes af allehanda dystra och för sinnet nedslående tankar. På sista tiden hade han märkt, att han, som förut haft ett fogligt och jämnt lynne, blifvit särdeles retlig, så att en motsägelse eller en ringa motgång var i stånd att bringa sinnet i största uppror. Sinnesstämningen växlande, ömsom nedstämd och orolig, ömsom öfverdrifvet och omotiveradt glad. Depressionen i sinnesstämningen tillskref han den omständigheten, att under det året mer än någonsin ekonomiska bekymmer och husliga sorger hopat sig för honom.

Vid företagen undersökning fann jag: olikhet i pupillernas storlek, så att den venstra var större än den högra. Synskärpan å venstra ögat betydligt nedsatt. Ingen förändring af ögonbotten på samma öga. Ryckningar förekommo i ansigtets och läpparnas muskler. Hakan darrade och då han talade, sluddrade han ej obetydligt på målet. Vid tungans utsträckning förmärktes i densamma en darrande rörelse. I händer och armar iakttogos darrningar, hvilka synnerligen framträdde och ökades, då några afsigtliga (intenderade) och mera sammansatta rörelser skulle

utföras, såsom vid skrifning, påklädning eller vid skjortkragens knäppning. På förfrågan huruvida han haft lues, svarade han, att så varit förhållandet. Han hade vårdats här för år 1879 på sjukhus och då sjukdomen recidiverat behandlats enskildt af läkare. Alldenstund ett möjligt sammanhang emellan denna sjukdom och de nämnda symtomen kunde antagas, inleddes med honom en antiluetisk behandling, hvilken hade en så tillvida välgörande verkan som darrningarna i händer och ansikte samt uttalet i ej obetydlig mån förbättrades.

I början af innevarande år (1893) inställde sig N. ånyo hos mig och begärde råd för en i venstra sidan påkommen förlamning, af hvilken han en morgon öfverraskats vid uppstigandet, i det att arm och ben å denna sida nekat att göra tjenst. Vid undersökning förefanns en venstersidig hemipares, hvilken dock under behandling med jodkalium och elektricitet inom kort försvann.

De förutnämnda sjukdomssymtomen, hvilka enligt hvad jag öfvertygat mig om vid ett samtal, som jag för kort tid tillbaka hade med N., till största delen, om ock i förmildrad form kvarstå, hänvisa med temligen stor grad af sannolikhet på att här förelegat och föreligger ett fall af organiskt hjernlidande.

Då en sådan sjukdomsform oftast, enligt hvad erfarenheten gifvit vid handen, plägar åtföljas af hvarjehanda förändringar på själslivets område, har jag vid de tillfällen, då N. besökt mig, så mycket det varit mig möjligt, pröfvat huru härmed i detta fall sig förhållit. Oafsedt den förut omtalade, hos honom framträdande retligheten och växlingen i sinnesstämningen har icke hitintills hvarken i hans ord, uppträdande eller förhållande i öfrigt vid dessa besök någonting förekommit, som tyder på närvaron hos honom af några, åtminstone mera utpräglade psykiska rubbningar. Ingen märkbar svaghet beträffande intelligensen eller minnet, inga sinnessvillor ej heller storhetsidéer hafva kunnat hos honom skönjas.»

Det torde böra nämnas, att N. i Oktober eller November månad 1893 gjorde en resa till Göteborg i afsigt att emigrera till Amerika, men återvände utan att hafva kommit längre än till nämnda stad, och att en tidning relaterade denna N:s resa samt hans kollision med myndigheterna och hans förklarande för sinnessjuk på ett sätt, som i högsta grad uppretade honom.

Från November månad 1893 till Juli 1894 finnas i handlingarna inga underrättelser om N. Sistnämnde månad var han i Stockholm och lät undersöka sig af doktor Anton Nyström, som den 14 Juli gaf det intyg, att han (Nyström), som sedan den 4 Juli undersökt N:s själstillstånd, »funnit honom fullt normal och vid sina sinnens fulla bruk och att han till sitt temperament visat sig mild och fridsam».

Nästa meddelande om N. träffas i Östra härads dombok för den 30 Oktober 1894.

Till då pågående ting hade N. instämt doktor O. A. Gustafsson. I sin stämmningsansökan skriver N. hufvudsakligen följande:

Doktor Gustafsson hade om N. utspridt det »hutilösa, sanningslösa» rykte, att han varit och är sinnessjuk och att »verklig sinnessjukdom» skulle hos honom utbryta inom November och December 1893, så att man skulle nödgas föra honom till vårdanstalt för sinnessjuka. Här af hade N. lidit skada och tvingats att låta undersöka sig af »Sveriges skickligaste specialist på sinnessjukdomarnas område».

Berättelse om hospitalen.

Denne hade intygat honom vara normal. Derför yrkade N. ansvar på doktor Gustafsson. Äfven skulle samme läkare stå till ansvar för, att han i afsigt att skada och nedsätta N:s kroppskrafter trugat honom att i mängd intaga medicin, som enligt andra läkares utsago varit honom till men.

Då målet till behandling företogs, ingaf N. en skrift för dess närmare utredning.

Han börjar denna skrift med anförande af en för svaranden »förmildrande omständighet». Denna skulle bestå deri, att kronofogden E. Nelsson hade hos svaranden infunnit sig med det »hutilösa, sanningslösa påstående», att N. vore vansinnig och begärt betyg härom, för hemställan om N:s afskedande. Svaranden skref dock ej något sådant betyg. Härförutom hade svaranden vilseledts af länsman Abramsons mot N. framställda obefogade ansvarsyrkande vid rätten den 6 Juni 1893 och af »rättens falskt förda protokoll och sanningslösa uppgifter», att N. två gånger slagit händerna i dombordet och för den skull varit vansinnig. I fortsättningen af sin skrift säger N. sig endast hafva lidit af reumatiska åkommor och hjertlidande, som stegrats genom af käranden lemnad otjenlig medicin. Att han var nedstämd berodde på ekonomiska bekymmer och ständiga utmätningar af hans lön, hvartill kom, att han oskyldigt tilltalades för förgärlig beteende och »häradsrättens förande falska protokoll och sanningslösa påståendet» att han varit sinnesförvirrad, hvilka »lögnbeskyllningar» ledde till, att han miste sin tjenst. Att han är fullt normal styrker han med doktor A. Nyströms ofvan anförda betyg, som i afskrift medföljer hans skrifvelse. Mot svarandens »sanningslösa påstående» att han lider af organiskt hjernlidande protesterar han på det bestämdaste och »upplyser» att hos svaranden »förelegat och föreligger ett fall af intresse för härads höfding Helmertz och kronofogden Nelsson att få mig (honom) sanningslöst förklarad vansinnig på grundlösa uppgifter angående mitt (hans) helsotillstånd, för att min (hans) anmälan och begäran om åtals anställande mot Helmertz och Nelsson för sina begångna olagligheter skulle lemnas utan afseende, om det lyckades att få mig (honom) förklarad vansinnig».

Svaranden förklarade, att han icke fällt något annat yttrande om N:s sinnesbeskaffenhet än det, som finnes i hans den 17 Oktober 1893 afgifna och nu i afskrift inlemnade betyg (se ofvan). N:s angifvelse, att han af svaranden fått skadlig medicin, ansåg sig denne i den ordning den framkommit icke skyldig att bemöta. Af för rätten bekant anledning afstod svaranden från rekventionstalan.

N. vidhöll, att svaranden i »ärekränkande syfte» utspridt, att han led af sinnessjukdom och att svaranden »i afsigt att skada käranden gifvit honom otjenlig medicin». För att med vittnen styrka detta begärde N. uppskof, som medgafs. Derefter hemställde N., huruvida ej rättens ordförande (härads höfding Helmertz) varit jäfvig att handlägga detta mål, enär N. till justitierevisionen inlemnade besvär öfver ett af hofrätten meddeladt utslag rörande angifvelse mot rättens ordförande för fel i domarembetets utöfvande m. m. Denna hemställan lemnades utan afseende.

Målet fortsattes den 27 November 1894.

I en ingifven skrift anklagar N. svaranden för »att han utspridt lemnade förtroenden och uppgifter, som jag (N.) enligt svarandens förmenande skulle afgifvit vid mina sjukbesök och derefter skriftligen till Medicinalstyrelsen afsänt nedanstående

vilseladande sanningslösa uppgifter, hvilket är ett utdrag ur doktor Gustafssons utlåtande och upplysningar till Medicinalstyrelsen tillika med rättens lemnade falska uppgifter och förande falska protokoll oskyldigt sanningslöst och hutlöst förklarats att vara vansinnig».

I samma skrivelse förklarar N. det vara »en af Gustafsson hutlöst hopdiktad lögn» att han vårdats för lues å Söderhamns lasarett. Han söker visa detta med ett till rätten inlemnadt läkarebetyg, som meddelar, att N. 1879 vårdades å nämnda lasarett för frossa. Betyget innehåller intet om lues, vare sig bejakande eller förnekande. N. framhåller vidare, att doktor Gustafsson i sitt betyg »intagit mera än hvad i sakförhållandena framgått, hvilket gjorts i intresse för härads höfding Helmertz och kronofogden Nelsson», och yrkar, »att äfven härå afseende fästes vid svarandens dömande till ansvar i utspridandet om mig (N.) i skriftligt hänseende».

Derefter omtalar N. i sin skrivelse, huru han genom svarandens förvällande blifvit skymfad och hånad inför allmänheten, och söker visa detta genom ett bifogadt tidningsreferat, som han begär att få intaget i protokollet. Han klagat vidare, »huru hänsynslöst Gustafsson på det gröfsta, råbarksta sätt» betett sig mot honom och huru hans förklarande för vansinnig gjort hans hustru sjuk af sorger och bekymmer.

Han vill sedan med recept styrka, att han lidit af hjertlidande och andnöd och ej af syfilis. Receptet finnes dock ej i handlingarna.

Derefter återkommer han till domarens och kronofogdens bemödanden att få honom förklarad vansinnig, för att sjelfva undgå åtal för sina mot honom begångna olagligheter och upprepar anklagelserna för »falska uppgifter» och »falska protokoll» m. m.

Svaranden bestred allt afseende å hvad käranden anförde.

N. fordrade derefter vittnesförhör med provinsialläkaren O. Paulsson och ett par andra personer och redogjorde i en inlemnadt skrift för, hvad de skulle tillfrågas om. Vid skriften voro fogade två af doktor Gustafsson utfärdade recept på paraldelyd, det ena föreskrifvande en dos af 1—3 gram om dagen, det andra en dos af 2 gram till natten. Doktor Paulsson, som var närvarande och aflade vittneseden, lemnade ej några upplysningar, som kunde tjena att styrka N:s anklagelser. De båda andra åberopade vittnena hade ej inställt sig, men i en inlemnadt skrift förklarade, att de aldrig hört doktor Gustafsson tala något kränkande eller anstötligt om N.

Vakthafvande åklagaren förklarade derefter, att han ställde käranden under åtal, för att han skrivit smädelligen mot domaren, kronofogden och doktor Gustafsson. Käranden bestred åklagarens yrkande samt förklarade, »att han upprepade och vidhölle, att häradsrätten fört falska protokoll». Åklagaren yrkade nu ansvar å N. äfven för detta yttrande. Jemväl detta yrkande bestreds af N., som begärde uppskof för vidare bevisningsförebringande. Rätten beslöt, att förste provinsialläkarens och sedan Medicinalstyrelsens utlåtande om N:s sinnesbeskaffenhet skulle inforas.

N. har äfven uttagit stämning å kronolänsmannen E. Abramson. Detta mål förekom första gången den 30 Oktober 1894.

Stämningsansökan innehåller, att Abramson »af oförstånd och okunnighet» öfverskridit sin befogenhet, då han den 6 Juni 1893 »obehörigt yrkat ansvar» å N. för förment förargelseväckande

och oskickligt beteende inför rätta, ett brott som, äfven om det föröfvats, Abramson ej hade något att skaffa med.

I en till rätten ingifven skrift utvecklar N. vidare sin anklagelse mot kronolänsman Abramson, dervid upprepande sina vanliga yttranden om falska protokoll och mera dylikt. Han nämner ock huru han härigenom förlorat sin tjänst och blifvit satt under förmyndare och polisuppsigt, ruinerats och fått hela sin framtid förstörd. Han söker också liksom i förra målet styrka sundheten af sitt sinnestillstånd genom redan nämnda läkarebetyg och begär utom annat skadestånd äfven ersättning för onödigt påkallade läkareundersökningar. Han anklagar liksom förut Abramson för att genom sitt förfarande vilja skydda kronofogden Nelsson och rädda denne från ansvar för hans »lögnbeskyllningar» mot N., liksom Abramson ock vill hjälpa härads höfding Helmertz, så att afseende ej må fästas vid dennes »begångna olagligheter».

N. har ännu en skrift att inlemnadt till rätten. I den upprepas klagomål öfver rättens beteende, omnämnes åter uppträdet af den 6 Juni 1893 och begagnas gång på gång de vanliga uttrycken om falskt förda protokoll och sanningslösa påståenden samt erinras om de olika undersökningar han varit underkastad, på huru »hutlöst» sätt han behandlats m. m. N. yrkar slutligen också på skadestånd.

Efter en kort återblick på N:s rättegångshistoria medgaf rätten på begäran af svaranden uppskof med målet.

N. sökte derefter på samma grund som i förra målet men med lika liten framgång att jäfva domaren.

Målet fortsattes den 27 November 1894. Vid dess uppropande förmälte N., att han till denna dag äfven instämt härads höfding Helmertz såsom medsvarende. I sin ansökan härom yrkade han ansvar på härads höfding Helmertz för att han vid sammanträdet den 6 Juni 1893 hade förolämpat och hotat N. och dervid uppfört sig på ett »oskickligt och förargelseväckande sätt» äfvensom fört »falskt protokoll», som haft förut omtalade menliga följder för N. N. ansåg rättens ordförande — herr E. Ahlgren — jäfvig, emedan han tjänstgjort såsom notarie vid förra sammanträdet, och förmenade äfven, att en af rättens ledamöter vore jäfvig, men anförde ej någon grund härför. De gjorda jäfsanmärkningarna lemnades såsom obefogade utan afseende.

Härads höfding Helmertz bestred genom sitt ombud på anförda skäl, att målet mot honom finge upptagas. Denna invändning bestreds åter af N. Rätten ansåg sig icke kunna upptaga målet. Mot detta anmälde N. missnöje.

Nu ingaf kronolänsman Abramson en skrift, som gick ut på fordran att N:s sinnestillstånd skulle af läkare undersökas. N. bestred detta. Rättens beslut blef emellertid bifall till den framställda fordran.

Handlingarna upptaga derefter en den 27 November 1894 dagtecknad skrift af N. Den är ställd till rätten och upptager mer än 7 foliosidor. Innehållet utgöres af klagomål öfver den behandling han undergått, huru han ej fått i protokollet infördt hvad han begärt, huru hans jäfspåståenden afvisats, huru härads höfding Helmertz tagit tjänstledighet, för att det skulle synas som han ej befattat sig med ett olagligt utslag, som han dock dikterat för sin legde vikarie, huru man fört falskt protokoll, huru man vägrat till honom utlemna protokoll, huru allehanda andra olagligheter mot honom begåtts, huru domaren varit par-

tisk, huru han ej tilltalat N. med hans titel polisuppsyningsman, utan sagt Ni m. m. I samma skrift anklagar han äfven härads-höfding Helmertz för fylleriföreseelser och omtalar huru denne derigenom väcker allmän förargelse och åtlöje, samt anhåller, att åklagaren åtalar honom härför.

I ännu ett par till rätten ställda skrifter af den 27 November 1894 betecknar N. Medicinalstyrelsen såsom vilseledd och domstolsprotokollen såsom falska. I den ena af dessa skrifter framställer han yrkanden om åtskilliga vittnesförhör, hvarigenom skulle styrkas, att han har rätt i sina påståenden. Så vill han, att ett vittne skall intyga, att han hvarken »å Tjurkö eller på annat ställe och ort har på anmodan af vittnet eller på annat sätt under hot att häkta Peter Magnusson affordrat denne några handlingar, tillhörande vittnet»

I en till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län ställd skrifvelse af den 16 December 1894 klagat N., att han ej fått tillgång till rättens protokoll i målen mellan honom och herrar Gustafsson och Abramson och begär derföre att få se dessa protokoll, när de inkommit till Konungens befallningshafvande, emedan han ämnar anföra besvär hos hofrätten.

I samma skrifvelse ger N. tillkänna, att han motsätter sig den beslutade läkareundersökningen och Medicinalstyrelsens utlåtande på följande skäl:

1) Fyra bifogade läkarebetyg visa, att han aldrig varit behäftad med sinnessjukdom såsom »Kongl. Medicinalstyrelsen sanningslöst uppgifvit».

2) Han har öfverklagat rättens beslut om undersökning och är således ej skyldig att underkasta sig den, förrän hofrättens utslag derom vunnit laga kraft.

3) Då han är käreande och icke ransakningsfånge, kan han ej tvingas att finna sig i undersökning.

4) Förste provinsialläkaren är jäfvig att undersöka honom såsom varande hans uppenbara ovän.

Slutligen anför N., att han icke fått ersättning för föregående undersökningar och derföre ej underkastar sig någon ny, förrän han »i förskott» blifvit nöjaktigt ersatt så väl för nämnda föregående undersökningar som för den nu ifrågasatta. Det må här tilläggas, att N. vid sammanträffande med förste provinsialläkaren den 16 Januari 1895 begärde 1,000 kronor för sistnämnda undersökning och 4,000 för de föregående.

Bland de fyra ofvan nämnda läkarebetygen må särskildt framhållas ett utdrag ur doktor Gustafssons förut anförda yttrande till Medicinalstyrelsen. Af de öfriga äro två utfärdade af doktor O. Paulsson och ett af doktor A. Nyström.

I tidsföljd komma sedan två delvis lika utdrag ur domboken för den 12 Februari 1895. I båda dessa, som röra N:s mål mot herrar Abramson och Gustafsson, upplyses, att förste provinsialläkaren anmält sig icke kunna afgifva något betyg om N:s sinnessillstånd, emedan denne vägrat att låta undersöka sig, och att Konungens befallningshafvande med anledning deraf till Medicinalstyrelsen hemställt, att N. måtte för undersökning blifva intagen å något af rikets hospital, men att Medicinalstyrelsen på anförda grunder icke ansett sig befogad att under för handen varande förhållanden härtill bifalla. Bland dessa grunder hade anförts att föreskrifvet läkarebetyg saknades och att styrelsen torde kunna afgifva af domstolen begärdd utlåtande om N:s sinnesbeskaffenhet utan hans intagande å hospital, så

vidt styrelsen finge sig tillsända det för sådant ändamål föreskrifna läkareintyget jemte ransakningshandlingarna.

Domboken för nämnda dag meddelar äfven, att N., som uteblifvit, låtit till domhafvanden inlemnna några skrifter. I en af dessa »anmäler» han, att »Medicinalstyrelsen är jäfvig att afgifva något utlåtande om (hans) min person genom sitt förut afgifna sanningslösa intyg och falska uppgifter, att (han) jag skulle saknat förståndets bruk, hvarföre afseende icke bör fästas på Medicinalstyrelsens utlåtande och hvilken myndighet jag och kommer att till åtal anmäla för sin lättrogenhet att på sanningslösa uppgifter och helt nonchalant förklara en klok människa till att vara vansinnig».

I en annau inlemnad skrift yttrar N. bland annat, att rätten »olagligt och onödigt» påkallat undersökning af hans sinnessillstånd, att han i öfverdomstolarna öfverklagat rättens »godtyckliga och olagliga beslut», äfvensom till åtal anmält samma rätt för dess »icke motiverade, oförsynta, vettlösa, olagliga tillvägagående». Han säger vidare att han »är så klok ej tokig», att han icke inställer sig inför rätten, förrän den meddelat beslut i målen och han erhållit begärd rättelse i desamma och domboksutdrag derom. Han begär derefter ojäfvig domare och ojäfvig nämnd. Slutligen vill han hafva del af »K. Medicinalstyrelsens utlåtande, som männe? ännu en gång? blifvit vilseledda på Östra häradsrätts uppgifter och sanningslösa protokoll angående (hans) min sinnesbeskaffenhet med mera».

I ännu en inlemnad skrift gör han en mängd anmärkningar mot föregående sammanträdes protokoll, bestrider bland annat, att han fått deri anförda besvärshänvisning, och klagat, att flera af hans inlemnade skrifter ej upptagits i protokollet.

Åklagaren yrkade derefter i båda målen, att de måtte uppskjutas till dess af K. Medicinalstyrelsen äskadt läkarebetyg om N. sinnessillstånd anskaffats. Detta blef äfven rättens beslut med tillägg att det anskaffade betyget skulle insändas till K. Medicinalstyrelsen för afgifvande af vidare nödigt utlåtande.

Med anledning af nämnde beslut afgaf förste provinsialläkaren A. Larsson den 30 April (Mars?) ett yttrande, som efter uteslutande af sådant, som här ofvan redan anförts, hufvudsakligen innehåller följande:

Doktor Larsson åberopar sitt förra yttrande och anser sig fortfarande ur stånd att om N. ge sådant betyg, som är föreskrifvet för en sinnessjuks intagande å hospital, men meddelar dock de iakttagelser han gjort beträffande N. vid de tre tillfällena, han sammanträffat med honom. Sälunda skrives: »N., som är of reslig och välbildad kroppsbyggnad, har ett friskt utseende. I hans uppträdande röjer sig dock ett nervöst temperament. Ögonens pupiller äro af olika storlek. Hans tal vittnar om reda och sammanhang, men är ej obetydligt sluddrande. Han talar gerna och mycket, i synnerhet om sina mål, och blir dervid, ehuru vanligtvis lugn, så snart samtalen berör personer, som af honom betraktas såsom vedersakare, häftig och mindre noga i valet af uttrycksätt, till och med hotande». Derefter anføres, huru N. på vanligt sätt framställer sin sak, talande om förfalskade protokoll m. m. Det upplyses, att N:s äktenskap är barnlöst, men att hans hustru förr haft upprepade missfall, att N. ej kan anses ega lust till arbete, då han trots sin svåra ekonomiska ställning uteslutande sysselsätter sig med sitt polemiska skriftställereri; att han ej i handling visat sig benägen till våldsamhet, men att han ej är njugg på hotelser, såsom hans

dagliga omgivning på Tjurkö torde kunna bevittna, hotelser, som hufvudsakligen äro rigtade mot de personer, med hvilka han processar, men äfven mot andra för honom obekanta, hvilka han anser som sina vedersakare, så att han t. ex. hotat ihjalskjuta doktor Larsson, om denne ville utföra den förelagda undersökningen af hans person. Här anser doktor Larsson sig böra tillägga, att N., ehuru vid doktors besök mycket irriterad, föreföll kunna väl beherska sig och hvarken genom ord eller handling röjde några våldsamma tendenser.

Efter att sedan ha framdragit åtskilliga här redan relaterade förhållanden fortsätter doktor Larsson sålunda:

»Af hvad ofvan anförts synes mig framgå, att N. varit med lues behäftad, ehuru detta af honom sedermera förnekats, och att denna sjukdom hos honom framkallat ett organiskt hjernlidande med genomgripande fysiska och psykiska rubbningar. Då emellertid en sjukdom af dylik art af sig sejlf, men i synnerhet efter behandling, plägar visa ett växlande förlopp, så att väsentliga förbättringar, till och med relativ helse, ej äro sällsynta, synes mig intet tala emot, att ej N. efter rättegångstillfället den 6 Juni 1893 kunnat tidtals, äfven vid noggrann läkareundersökning, förefalla normal med afseende på sinnesbeskaffenheten. Mycket synes å andra sidan tala för, att hans sinnestillstånd ingalunda under hela denna tidrymd städe varit fritt från sjukliga yttringar. Man kan nämligen med skäl misstänka, att bakom alla dessa vid Östra häradsrätt anhängiggjorda processer, hvilka, enligt hvad jag har mig bekant, endast utgöra en del af de stämningar, N. vid denna och andra domstolar uttagit å skilda personer; bakom hans bemödanden att jäfva domare, åklagare, läkare och myndigheter» »ligger ett hans sjukliga förmenande af att vara förföljd, en yttring således af förföljelsemani och en särskild afart af denna, processmanien. En omständighet, som ytterligare stöder denna misstanke, är hans återopande af vittnen» »af hvilkas vittnesmål ej framgår något, som bestyrker de af honom gjorda påståendena, vidare hans företende af i sak lika intetsägande aktstycken» »Äfven N:s handlingarna bilagda skrivelser, som mångenstädes röja brist på en sådan sjelfbeherskning och förmåga att välja uttryckssätt, som man har rätt vänta af en med rättegångsformer förtrogen person, samt ej minst bifogade bref» »torde gifva berättigad grund till misstankar om författarens normala sinnestillstånd.»

Slutligen vidhåller doktor Larsson sin förut uttalade åsigt, att N. borde å hospital intagas för fullständigt utrönande af hans sinnesbeskaffenhet.

Detta förste provinsialläkarens yttrande beslöt rätten den 8 April att insända till K. Medicinalstyrelsen.

Utom hvad som hittills refererats finnes bland handlingarne åtskilliga af N. på senare tiden uppsatta skrifter, som här må i korthet anföras i den ordning de i handlingarne förekomma.

1) Två till Medicinalstyrelsen adresserade af N. undertecknade brefkort, det ena af den 18 April 1895, det andra af den 20 i samma månad. I det förre underrättar han, att han hos justitieombudsmannen anmält Styrelsen till åtal för att den »sanningslöst» förklarar honom vansinnig och jäfvar fördenskuil Styrelsen. — I det senare upplyser han, att doktor A. Larsson ej undersökt honom och jäfvar samme läkare sasom en uppenbar ovän.

2) En odaterad anonym skrivelse, som N. här å hospitalet inför läkarne erkänt vara skriven af honom i början af år 1895. Den är ställd till »Plaster- och Piller-Rackaren Fåhunden och

bofskurken Gustafsson!!!» och upptager 1½ foliosida. Innehållet är i samma stil som öfverskriften. Uttrycket »skurk- och bofigan» må särskildt framhållas. Det hotas äfven med vedergällning. Å skrivelsen är med en knappål fästad en liten lapp med bilden af en hund, utrustad med halsduk, cylinderhatt och glasögon samt angifven såsom doktor Gustafssons »djefla fåhundsfotografi».

3) En annan anonym och odaterad skrivelse, som också här af N. erkänts vara skriven af honom ungefär samtidigt med den förre. Den upptager två fulla foliosidor och är till innehållet nästan ännu mera hejdlöst ursinnig än denna. Den börjar: »Förbannade Satans Skurk Helmertz» — och slutar: »din milionersatans-granat-djefla-skurk-bof-fåhund». Vid skriften äro fästade ett par karikerade bilder, af hvilka den ena nog skall föreställa en afgrundsande.

4) En af N. undertecknad skrift af den 16 Januari 1895, hvaruti han i lugn ton nämner, att han ej underkastar sig någon vidare läkareundersökning, och att han jäfvar förste provinsialläkaren Larsson.

5) En den 12 Mars 1895 dagtecknad skrivelse från N. till K. Medicinalstyrelsen, hvaruti han begär att få förklaring öfver ett Styrelsens utlåtande, i hvilket han säger att det ej finnes »någon mening eller svenska» och som han betecknar såsom en »rebus». Skrifvelsen har afsändts ofrånkerad.

6) En den 4 Mars 1895 dagtecknad skrivelse från N. till K. Medicinalstyrelsen. Skriften, som med bilaga omfattar tio foliosidor, börjar med en historisk inledning, hvaruti uttrycken »sanningslöst protokoll» och »falska uppgifter» som vanligt förekomma gång på gång. Äfven må citeras att K. Medicinalstyrelsen vilseledts att »oskyldigt förklara mig (N.) sanningslöst att saknat förståndets bruk»; och att N. vill beifra »den himmelskriande sanningslösa falska beskyllning att oskyldigt förklarats tokig». Skriftens hufvudinnehåll är en anklagelse mot doktor O. Gustafsson för flera olagligheter och yrkande, att han för dem skall betala skadestånd till N. och »frändömas sin tjänst som läkare för att oskadliggöras». Följande fem af doktor Gustafsson begångna »olagligheter» angifvas:

1:o) Det »sanningslösa» betyget af den 17 Oktober 1893, hvilket betyg bifogas såsom bilaga, försedd med öfverskriften »Lögn-Uppgifter». 2:o) »Att Gustafsson måtte stända ansvar för att han till mig ordinerat och påtrugat mig otjenlig medicin och giftblandningar, som skadade mitt helstillstånd för att få sin utsago att gå i fullbordan, att jag inom tvenne månader 1893 skulle blifva vansinnig och få så våldsamma utbrott att jag skulle afföras till hospital». 3:o) Att Gustafsson måtte åläggas att förete sjukjournal öfver N:s behandling och utlemna N. från lurade recept på de »giftblandningar» han föreskrifvit; och att Medicinalstyrelsen måtte bedöma, huruvida medicinen varit oskadlig eller ej. 4:o) Att Herr doktor Paulson åläggas att till Medicinalstyrelsen uppgifva de uppgifter, som Östra häradsrätt icke medgifvit Paulsson få uppgifva, som yttrats till honom om min person af doktor Gustafsson och beskyllning mot mig att jag skulle vara vansinnig». 5:o) Att Gustafsson måtte stå till ansvar för missbrukadt förtroende och utspridande af sanningslösa och falska uppgifter till N:s skada.

7) En af N. uppgjord förteckning öfver tillgångar och skulder i hans den 11 Mars 1895 vid Östra häradsrätt anhängiggjorda konkurs. Här upptages osäkra fordringar till ett belopp af 40,004 kr. 52 öre. Bland de anförda posterna må nännas:

redaktör Malmquist 10,000 kr., doktor O. Gustafsson 5,000 kr., länsman E. Abramsson 5,000 kr., domare och nämnd i Östra häradsrätt 5,000 kr., Staten (olagligt uttagna utskylder) 11 kr. 24 öre. Äfven upptages utan angifvande af belopp en fordran i »ogifta fröken Augusta Kiörnings sterbhus». I en denna förteckning bilagd skrift förklarar han sig ej vilja beediga den, emedan han genom den »sanninglösa» beskyllningen att vara vansinnig och genom lidanden tillfogade af flera personer, som få gå ostraffade »i såväl verdsligt som i andligt afseende» mistat all tro på en »högre allmakts» tillvaro.

8) En af N. »i maj» 1895 dagtecknad, till doktor Larsson ställd skrifvelse på nära två foliosidor. Ur denna må följande uttryck anföras: »Jag sänder Eder derfor nämnde ordenstecknet bestående af en väst försedd med ordenstecknet en stjärna försedd med Edert fähunds fotografi, och är Ni således blifven en medlem af skurorden». Å ett annat ställe läses: »Edert vettlösa, hutlösa, oförsynta, barocka, skurk- och boffika utlåtande.» Slutligen säger han sig ämna stämma doktor Larsson till Rådstufvurätten i Stockholm, der doktorn för tillfället vistades. Det öfriga af skriften är äfven rätt anmärkningsvärdt.

9) En af N. undertecknad odaterad skrifvelse ställd till v. häradshöfding Elliot. Äfven denna skrift, som upptager en foliosida, innehåller en mängd grofva otidigheter, såsom »vettlösa idiotiska djurhjernor», m. m.

10) En till »skurken Helmertz» ställd anonym och odaterad skrifvelse, som N. här å hospitalet erkänt sig hafva skrifvit i vintras. Den fyller två foliosidor och är af ungefär samma beskaffenhet som N:o 3 här ofvan. Följande från det öfriga innehållet afvikande rader finnas skrifna i ett af papperets hörn: »Wet! Att jag är en vis man och vis man är stark, och äfven som vettig har jag en väldig kraft.»

11) En mindre lapp med några versifierade rader af mera opersonligt innehåll än vanligt och öfverskriften »*Skurkar!*» samt orden »*Skurken Helmertz*» i ena hörnet och derunder en hundfigur, liknande den förut under N:o 2 omtalade. Lappen saknar dato och underskrift, men dess innehåll skrefs af N. i vintras enligt hans eget här gjorda medgifvande.

Handlingarna afslutas med en skrifvelse från doktor Anton Nyström till Medicinalstyrelsen. I skrifvelsen, som är dagtecknad den 2 Juli 1895 och utgör ett svar på Styrelsens förfrågan, om doktor Nyström fortfarande vidhölle sin i intyg af den 14 Juli 1894 uttalade åsigt angående N:s sinnesbeskaffenhet, säger doktor Nyström, att han icke har anledning att frångå sitt ifrågavarande intyg »som uteslutande gällde *status presens* för tiden 4—14 Juli förlidet år». Han finner dock af till honom remitterade handlingar, att N. på senare tiden varit i ett irriteradt tillstånd och säger sig, då han ej sett honom sedan den 14 Juli 1894, svårigen kunna afgifva ett på tillräcklig sakkännedom grundadt omdöme om hans sinnesbeskaffenhet. Slutligen säger doktor Nyström, att hans intyg icke må af någon åberopas såsom gällande annan period än den tid hans undersökning omfattade.

Den 15 Augusti 1895 intogs N. å Lunds hospital på grund af Medicinalstyrelsens beslut, meddeladt i en till Hospitalsdirektionen ställd skrifvelse af den 2 i samma månad. I denna skrifvelse bestämmes äfven, att hospitalets öfverläkare inom sex veckor efter N:s intagande skall till Kongl. Styrelsen inkomma med utlåtande om N:s sinnesbeskaffenhet.

Efter Norins intagande här hafva följande betyg och skrifter rörande honom inkommit.

1) Vidimerad afskrift af följande läkarebetyg: »Kjöbenhavn 19/5 95. Kongl. Frederiks Hospital. Vid en i dag företagen Undersøgelse af . . . N. . . har jeg befundet ham fri for legemlig Fejl og Sygdom. Angående hans mentale Tilstand kan jeg udtale, att den *under dette Besøg* har varit fuldkommen normal og ikke gifvit mig Misstanke om någon art af Sindsygdom. Erik Brun, Læge.»

2) Af pastorsembetet i Tjurkö den 2 September 1895 utfärdadt frejdbetyg, som visar, att f. polisupplyningsmannen . . . , . . N. . . är född den 4 Mars 1855 och ätnjuter medborglerligt förtroende.

3) Ett angående N. utfärdadt betyg enligt bilagan B. till Kongl. Stadgan angående sinnessjuke den 2 November 1883. Här af inhemtas följande. N. är gift sedan omkring år 1880. Hans far var en tid tienstgörande folkskolelärare, tog afsked och blef sedan inspektor vid brädgård eller sågverk i Norrland. N. har uppfostrats i föräldrahemmet, har gått i skola och lär hafva varit i tredje klassen uti Söderhamns läroverk. Han blef 1879 polisupplyningsman i Lyckeby, hvarifrån han 1881 erhöill transport till Tjurkö. N:s ekonomiska ställning var dålig äfven före hans ankomst till Blekinge. Hans familjeförhållanden synnerligen dåliga, hufvudsakligen genom hans eget förvållande. Hans lefnadssätt utsväfvande. Han har visat sig hafva ganska stort begär till spirituosa, hvaraf han äfven tålt rätt mycket. Han är till lynnet lättrogen, misstänksam och envis. Han har en svag och feg karakter och hämdgirighet utgör ett densamma genomgående drag. Hans begåfning är temligen inskränkt. Han har ej några synnerliga anlag åt något håll, dock har musik visat sig hafva stor makt öfver honom. Han har sedan han kom i kollision med myndigheterna varit intagen af hat, vrede och hämd emot snart sagdt hvar och en, som med eller mot sin vilja haft beröring med honom och hans rättgångar. N. har ej sedan han afskedades från sin tjenst på något sätt bidragit till sitt och sin hustrus uppehälle, utan hafva förnämligast främmande personer fått draga försorg derom. Något har dock hustrun genom sitt arbete förtjänat. N. har så vidt känt är ej våldfört sig å någon, utan har det stannat vid hotelser, hvarpå han ingalunda visat sig sparsam. Han har ofta yttrat, att han skulle erhålla större penningesummor för mot honom begångna orättvisor »eller ock utkräfva en djefvulsk hämnd». Han har ansett sig utsatt för förföljelse af flera personer och på senare tiden yttrat, att nästan alla myndigheter i riket sammansvurit sig mot honom för att hindra honom att få rättvisa. N. var någon tid under förlidet år satt under förmyndare.

4) Två till häradshöfding Helmertz på senare tiden insända anonyma bref, det ena odateradt, det andra från »Juni 95», båda tydligen skrifna af N. Han har också inför hospitalets läkare medgifvit, att han skrifvit dem. De omfatta tillsammans tolf små oktavsidor och nära två foliosidor. De innehålla de vanliga ursinningar skällsorden och ederna, såsom »satans djefvul», »skurksatan», m. m. Äfven förekomma hotelser att sjelf straffa och att »med djeflars kraft och hjälp genom pina». På ett ställe läses: . . . »döden skiljer oss, då jag hoppas på så vidt ett helvete finnes att vi derstädes skola sammanträffa för fortsättning af den jordiska strid, som oss emellan uppkommit genom dina bof- och skurksträck». Slutligen må följande passus anföras: »Som jag har

ett större arf i din hemtrakt, så kommer jag ner snart och glori i din häradslista».

I fråga om N:s förhållande under hans vistelse å hospitalet och resultatet af de samtal och öfriga undersökningar, som där med honom företagits, hänvisas till den af amanuensen P. Gustafsson under undertecknads ledning förda journal, som här medföljer i afskrift.

Tager man nu det ofvan anförda och den nämnda journalens innehåll i närmare betraktande med hänsyn till den fråga, som föreligger, finner man, oaktadt beklagliga luckor i N:s historia, en mängd omständigheter, som tala för att han i mer än två år varit sinnessjuk.

Visserligen tyckes hans slägt ha varit fri från själslidanden och nervösa åkommor, men han uppgifver sin moder hafva dött i kräfta. Stor betydelse får denna modrens sjukdom ej tillmätas, men man får ej heller förgäta, att ansedda forskare trots sig finna, att kräfta verkar disponerande för nerv- och sinnessjukdomar hos den sjukas afkomma.

Hvad N. sjelf vidkommer, är det antagligt, att han undergrävt sin helse, särskildt nervsystemets, genom missbruk af spritdrycker samt genom könsutsväfningar och nattvak. Härvid är att lägga märke till att dessa skadliga moment delvis började inverka redan före puberteten och voro i full gång under densamma, således under lifvets viktigaste och för såväl fysiska som psykiska intryck mottagligaste utvecklingskede. Att han äfven sedan fortfarit med spritmissbruk och ej lefvat ordentligt framgår af såväl hans egna som andras uppgifter. Härtill kommer, att N. trots sitt senare förnekande antagligen hade syfilis mellan sitt 20 och 24 år. Han har ju sjelf för doktor O. A. Gustafsson erkänt detta och här å hospitalet angifvit rätt misstänkta symtom, hvarförutom hans hustrus aborter och hennes enda barns svaghet och tidiga död tala för detsamma. Men ej nog härmed. N. hade också från ungdomen — åtminstone från sitt 24:de år — att kämpa med ekonomiska bekymmer och svårigheter. Dessa nådde år 1891, då han var 36 år gammal, en sådan höjd, att han nästan förtviflade. Han fick ej behålla ett öre af sin lön, allt togs hvarje månad i beslag af kreditorerna. Han led verklig nöd. Han blef dyster, liknöjd för tjenst och annat och på samma gång retlig. Följande året (1892) förvärrades hans läge ytterligare. Han angreps af en sjukdom, hvars art ej närmare kan bestämmas, men som utmärkte sig genom en mängd rätt allvarliga symtom från nervsystemet, äfven dess mentala område. Han led bland annat af ångest och oro. För öfrigt hänvisas till doktor Gustafssons betyg. N. har visserligen förnekat detsamma uppgifter, men hans egna å hospitalet lämnade äro föga olika. Till råga på allt råkade han äfven i svårare oenighet med sin hustru, om ej sådan redan förut funnits.

Under det N. var i ett sådant upprörande läge började hans kollision med domaren i samma ort, der han sjelf var polisuppsyningsman med åklagarerätt.

Äfven efter N:s egen framställning af saken tyckes felet från början legat hos honom sjelf. Man kan väl ej förtänka domaren, om denne, sedan han fått veta, att N. i en tidning angripit sin motpart i ett privat mål, tillsagt honom, att detta ej passade för en allmän åklagare och möjligen tillagt någon ytterligare förebråelse. Detta, som skedde hösten 1892, tyckes emellertid i N:s sjukligt retliga stämning ha verkat synnerligen irriterande på honom, ehuru han ännu ej bröt ut.

Första utbrottet af N:s hittills qväfda harm tyckes ha inträffat några månader senare eller i Februari 1893, strax efter ett ting, då domaren lät i protokollet inflyta en af annan person framställd beskyllning mot N. och sjelf muntligen fällt en hotelse att anmäla N. till afsättning. När N., som sj var närvarande, fick veta detta, insände han härom ett par klagoskrifter till Konungens befallningshafvande. Dessa voro hållna i en mycket retlig och opassande ton, så mycket mer omotiverad och vittnande om sjuklig irritation, som beskyllningen ej var framställd af domaren och för öfrigt ej ärerörig eller åtföljd af något ansvarsyrkande, och hotet ej följts af någon åtgärd för dess förverkligande.

Denna N:s sjukliga stämning tyckes ha fortfarit och ökats den följande tiden, enär vederbörande kronofogde under våren sökte få honom afsatt såsom sinnessjuk. Detta lyckades dock ej förrän i Augusti månad samma år under förhållanden, som i referatet öfver handlingarna äro omtalade, och hufvudsakligen med anledning af N:s opassande uppförande inför Rätten den 6 Juni. Han tyckes då under anklagelser mot domaren för dennes beteende vid februaritinget ha uppfört sig på ett så hänsynslöst sätt, att det hos en mångårig allmän åklagare svårigen kan förklaras genom annat än antagande af sinnessjukdom, isynnerhet när man besinnar anledningen. Slutet blef äfven, att Medicinalstyrelsen efter två läkares hörande i Oktober förklarade N. vid nämnda tillfälle hafva saknat förståndets bruk.

Det må här upplysas, att domboken för de nämnda tingena i Februari och Juni 1893 ej varit mig tillgänglig. Äfven må erinras, att om N. också varit väl hårdhänt och obilligt behandlad, hvarom jag ej har något bekant, detta ej kan ursäktas hans beteende. De flesta sjuke af hans art hafva från början i någon mån varit utsatta för obillig medfart.

Med stöd af Medicinalstyrelsens nämnda förklaring sattes N. under förmyndare, men befriades efter några månader från förmyndarskapet. Han skaffade sig derefter af privat läkare ett friskbetyg och begärde på grund af detsamma utan framgång, att äfven af Medicinalstyrelsen bli förklarad frisk och af Konungens befallningshafvande få tillbaka sin befattning.

All hans diktan och traktan var under tiden och har sedan varit att genom processande kräva hämnd på sina fiender och förföljare, till hvilka han räknat alla, som ej gifvit honom rätt i hans ohemliga yrkanden eller som enligt hans förmenande yttrat sig till hans förfång. Så anser han sig »olagligt, vettlöst och hutlöst» behandlad af alla de fem eller sex domare, som i Under-rätten behandlat hans mål, likaså i Hofrätten, justitieombudsmannen och Högsta domstolen samt af läkare och Medicinalstyrelse. Han har också begärt och ämnar fortfarande begära Riksrätt i det ena målet efter det andra. Han läser äfven i bref till Konungen personligen ett par gånger hafva i grof form framställt sina klagomål. Vidare jäfvar han både domare, läkare och vår högsta mediciniska myndighet. Han har i två år så gått upp i sitt processande, att han under denna tid ej utfört ringaste arbete för sitt och sin hustrus uppehälle, utan lefvat på allmosor och det lilla hans hustru kunnat förtjena. Det skamliga i detta tyckes kan vara oförmögen att uppfatta.

De grunder, hvarpå han framställer sina anklagelser och gör sina jäfspåståenden, äro ofta så svaga, ja i vissa fall så orimliga, att de vittna om verklig sinnesslöhet, i synnerhet som de ju komma från en person som i 14 år varit allmän åklagare. Han

anser sig med framgång kunna för falskt ryktes spridande lagföra hvarje person, som anför det sakförhållande, att han af Medicinalstyrelsen förklarats hafva saknat förståndets bruk den 6 Juni 1893, och man kan ej för honom klargöra det orimliga häruti. Lika litet kan han fatta, att han ej har utsigt att utfå stora fordringar, som *endast* grunda sig på löften, gifna mellan fyra ögon, när dessa löften af vederbörande på det bestämdaste förnekas. En sådan fordran på öfver 7,000 kronor jemte andra lika ogrundade vill han inköpa på sin blifvande konkursauktion och sedan genom process indrivva. Af länets landssekreterare såsom privat person tror han sig kunna utkräfva ersättning för de förluster han gjort genom sin löns sänkande. Hvarje domare eller myndighet tror han sig kunna jäfva genom att anmäla dem till åtal. Att man för honom påpekar, att all rättskipning blefve omöjlig, om sådant vore medgifvet, och att man dessutom med lagen i hand visar honom att så icke är fallet, inverkar ej det ringaste på honom. Han vidhåller sin åsigt. Flera andra exempel på denna N:s svagsinta halsstarrighet kunde ur handlingar och journal med lätthet framdragas, men de anförda torde vara nog. Apropå svagsinhet må dock påpekas, huru fjolligt N. sökt jäfva sin hustrus förmodade meddelanden genom att påstå henne vara sinnessjuk, något som doktor O. A. Gustafsson i sedan hitkommet bref upplyst henne icke vara. Man erinras härvid om en mängd af våra hospitalspatienters påståenden om sina friska anhöriga. Såsom fjollig kan man väl ock stämpla N:s bouppteckning.

Den redan anmärkta sjukliga retligheten hos N. har visat sig både i hans straffvärdt skymfande skrifsätt till domstolar och andra myndigheter och i synnerhet i hans vilda utgjutelser i privata bref, för att ej tala om hans här framställda yrkande på sina fienders straffande med döden. Sjelfva hans stora processlystnad är ju också ett bevis på hans retlighet. Det må här erinras, huru han hos konsistorium yrkat på straff för pastor i sin hemort, emedan denne skrivit oriktig födelsedag i hans prestbetyg. Han anser pastorn härför böra suspenderas — varning är ej nog — och sker ej detta, skall konsistorium åklagas.

En ej ringa sjelföfverskattning ingår äfven i N:s tillstånd. Derom vittnar redan hans något förnäma och högdragna sätt, hvars anmärkta ödmjukhet mera ligger i cirklade och värdiga bugningar, än i någon egentlig anspråkslöshet. Äfven spåras nämnde sinnesriktning i hans egendomliga klagomål öfver att af domaren ha tilltalats med namnet utan »herr» och med ordet Ni. Vidare röjes ju af hans oerhörda anspråk på att ensam i allt hafva rätt mot hela världen från den högste till den lägste — han afsäger sig Gud, när denne ej ger honom rätt — häraf röjes ju, säger jag, att han tillmäter sig en stor andlig kapacitet, om han också ej har detta klart för sig sjelf. Storhetskänslor ligga väl ock i någon mån till grund för hans orimliga ersättningsanspråk och hans tal om ett större arf i ett af brefven till häradshöfding Helmertz. Sådana känslor torde likaså titta fram i hans nyligen vidtagna ätgärd att foga sin mors gamla adelsnamn, Kjöning, till sitt eget. Hans anspråk på de gamla Kjöningeska godsens — ätten anses enligt Svenskt biografiskt lexikon vara utdöd sedan 1734 — och hans plan att processa sig till dem, ehuru han tyckes inse, att det ej kan lyckas, må ock i detta sammanhang nämnas, ehuru de lika gerna kunnat anföras såsom exempel på fjollighet eller på sjuklig processlystnad. Han må gerna processa, har han sagt, enär han såsom fattig processar gratis.

Slutligen må ock erinras om de i ett af hans bref nedskrifna orden: »Jag är en vis man» o. s. v., ehuru han här velat tyda dem annorlunda. För öfrigt hänvisas ännu en gång till referatet af handlingarna och till journalen.

Man finner alltså hos N. ett slags förföljelseidéer och sjuklig processlystnad i förening med svagsint halsstarrighet och en del andra dementa drag jemte patologisk retlighet och tydlig sjelföfverskattning, om ock ej egentliga storhetsgriller. Man finner allt detta ej tillfälligtvis under en uppbrusning af sinnet, utan kvarstående i mer än två år, om ock med någon växling till graden, och man finner det uppväxt ur så sjuklig grund, att nervsystemets så väl högre som i synnerhet lägre funktioner voro i stor utsträckning rubbade, när nämnda symptom började framträda.

Af detta senast anförda, kompletteradt och jemfördt med allt det föregående, framgår enligt mitt förmenande obestridligen, att N:s sjukdomsbild motsvarar den form af förryckthet, som man i Tyskland kallat »Qvärulantenwahnsinn» och »paranoia querulantium» och som enligt vårt språkbruk torde kunna benämnas processförryckthet eller, enklare och enligt danskt föredöme, processjuka. Han visar till och med, om man afser från den patologiska grunden, en typisk bild af denna sjukdom.

Hvad den patologiska grunden beträffar, synes den vid processjukan vanliga medfödda degenerationen i detta fall vara ersatt af ett förvärfvadt sjuklighetstillstånd. Men så ytterst viktigt det från patologisk synpunkt än skulle vara att skaffa sig kunskap om dettas art, är en sådan kunskap från forensisk synpunkt lyckligtvis ej behöflig. Med anledning af andra läkares utlåtande tror jag mig dock böra nämna, att jag anser mycket tala för metasyfilis med en särdeles smygande och ojemn utveckling af dementia paralytica, men att jag ej vågar alldeles utsluta tanken på alkoholism eller till och med hysteri, eller ännu mindre på någon för mig till sin natnr okänd sjukdomsprocess i nervsystemet. Skulle framtiden visa, att dementia paralytica hos N. kommer till utveckling, blir hans fall ytterst ovanligt. En så typisk processjuka som hans har, så vidt jag vet, ännu ej observerats i sammanhang med nämnda sjukdom.

Slutligen ett par ord om andra läkares obestämda eller friande betyg. Dessa må ej väcka undran, när man besinnar de ogynnsamma förhållanden, under hvilka de afgifvits, samt N:s i allmänhet lugna och höfliga uppträdande, hans till sjukdomsbilden hörande formela reda och goda minne, hans frihet från de vanliga gröfre tecknen af sinnessjukdom och ej minst de remissioner, som förekommit i hans sjukdom. För öfrigt hör det till saken, att sjuke af N:s art veta att förskaffa sig friskhetsbetyg från både läkare och icke-läkare.

På grund af och i öfverensstämmelse med det ofvan anförda får jag på heder och samvete intyga, att jag anser förre polisuppsyningsmannen . . . N. . . från Tjurkö genom sinnessjukdom vara i lagens mening beröfvad förståndets bruk.

Lunds hospital den 25 September 1895.

Sv. Ödman.

2.

Utlåtande af Öfverläkaren m. m. A. Envall.

Af handlingarna inhemtas följande: S., som är född d. 10 Jan. 1860 i By socken, Vermlands län, mantalsskrifven i Norbergs socken, Vesterås län, ogift, eger försvarlig kristendoms-kunskap och är nattvardsberättigad, dömdes 1887 för 2:a resan

stöld till 1 år 3 mån. straffarbete, som han samma år aftjenade å Vesterås länsfängelse. Efter att under 4 månaders tid i fängelset förhållit sig stilla, visat klar uppfattning och godt minne, hade han den 15 Okt. 1887 börjat klaga öfver susning i öronen och ett par dagar derefter öfver hufvudvärk. Kort derefter hade han börjat väsnas, hoppa och dansa, sagt sig ha en orm eller katt i magen, att denna var rutten, att han skulle resa till Amerika etc. Den 1 Nov. intogs han å Vesterås lasarett och den 17 samma månad å Kristinehamns hospital. Under vistelsen på lasarettet var han bullersam och orolig, sjöng och hoppade, men i alla hans göranden och låtanden röjde sig någonting tvunget och liksom beräknadt, så att han icke kunde annat än gifva misstanke på simulation, en misstanke, som vann ytterligare stöd deruti, att han frågade vaktaren, om det kunde vara farligt att »ta' in medicin för tokighet, utan att vara tokig», och att han, sedan denne bejakat frågan, icke ville begagna medicin vidare.

Under sin vistelse på hospitalet föreföll han första tiden i hela sitt beteende något konstlad, än gick han omkring och sjöng och pratade för sig sjelf, än visade han sig ängslig och omtalade under gråt, att han blifvit oskyldigt dömd för stöld, visade för öfrigt redig uppfattning, godt minne, var stillsam och beskedlig; inga löpande idéer eller falska föreställningar, icke heller sinnesvillor märkbara. Han var sedermera under hela vistelsen å hospitalet lugn, redig och arbetsam, betedde sig visserligen en och annan gång besynnerligt och »konstladt», alldeles som i början, men vid tillsägelse upphörde han dermed. Han utskrefs den $\frac{4}{4}$ 1888 jemlikt § 47 af gällande hospitalstadga, sedan ingenting inträffat, som gifvit anledning att ändra den ställda diagnosen: simulation.

Beträffande S:s vidare öden finnes i handlingarna intet afgifvet, förrän han den 5 Jan. 1893 för 3:e resan stöld af Sundsvalls rådhusrätt ådömdes 3 års straffarbete, hvilket han den 9 samma månad och år började aftjena å Långholmen. Ett af fängelseläkaren G. Th. Sällberg den 23 Juli 1895 afgifvet intyg upplyser: att S. vid ankomsten till fängelset befanns lida af epilepsia med täta och synnerligen svåra krampanfall, efter hvilken förvirring och slöhet inträdde, hvarför han förvarades i fönstercell med vakt, att han i allmänhet beherskades af en oemotståndlig drift att oförmärkt och slugt beräknadt söka tillegna sig allt, hvad han kom öfver, äfven den minsta obetydlighet, såsom papperslappar, små trädbitar, färgade tygrensor, trasor m. m.; att han tidtals led af hörsel- och tankevillor, hvilket dock endast undantagsvis hindrade honom att förrätta lättare arbete; att det vid frigifningen den 9 sistlidne April enligt gjorda anteckningar befanns, att han under sednare delen af strafftiden haft lindrigare epileptiska anfall; att örsel- och tankevillorna blifvit mer sällsynta, men att tjufnadsdriften kvarstod oförminskad.

Efter frigifningen befanns han i början af Maj stryka omkring i Kronobergs län, der han den 14 begick stöld i förening med inbrott hos ett inom Elmeboda socken boende, 60 år gammalt fruntimmer, som för tillfället var borta från bostaden, och som han några dagar förut i sällskap med en annan illa känd person besökt. Den 22 Maj blef han i Kalmar häktad och erkände efter ihärdigt nekande tillgreppet af de persedlar, som nyssnämnda fruntimmer förlorat, med undantag af en mellangrön halfyllekjortel, något grönt och grått ullgarn samt några lintyg. Vid ransakningen inför häradsrätten den 14 derpå följande Juni

syntes S:s uppträdande och utseende angifva, att han vore sinnesrubbad. Han vitsordade riktigheten af det inkomna prestbetyget med tillägg, att han vore född i Vermland utan att minnas hvilken socken och ej heller hvilka hans föräldrar varit, att han konfirmerats vid 15 års ålder, men att han ej erinrade sig, hvar detta egt rum, att han aldrig haft någon tjänst utan uppehållit sig »öfverallt» med tillfälligt arbete, att han åtnjutit folkskoleundervisning samt kunde läsa och skriva, att han vore »mantalsskrifven å Långholmen», att han ej erinrade sig, när han dömts 1:a och 2:a gångerna, men att det skett för stölder begångna i Norberg, samt att han 3:e gången dömts i Sundsvall 1893. På frågor anförde han vidare inför rätta, att han efter frigifningen från Långholmen genom misstag kommit på en båt, som gått söderut i stället för till Sundsvall och med denna anländt till Kalmar, att han derefter i trakten gjort tillgrepp »öfverallt» med eller utan inbrott och tagit hvad som helst, såsom nycklar, verktyg, kläder m. m., att han stulit allt hvad han innehaft vid häktningen, äfvensom från målseganden tillgripit allt, hvad denna uppgifvit sig hafva förlorat med undantag af omtalade lintyg, att han bortgifvit den mellangröna kjorteln till en gammal trasigt klädd gumma, som han mött på vägen, att han, sedan han en dag i sällskap med en gubbe, Elmström, besökt målseganden för att »fria» till henne, någon påföljande dag ensam begifvit sig ånyo dit för att fria och då, när han märkt, att målseganden ej varit hemma, sönderslagit en fönsterruta och gått in till henne endast för att träffa henne, att han der öfverfallits af onda andar, som befallt honom stjäla, och att han med anledning deraf måst tillgripa ifrågakomna saker jemte ett par skodon, att han burit sakerna till Bredåkra jernvägsstation och derifrån sändt dem, utom garnet och skorna, till Kalmar i en låda, som han tagit under vägen, att han dock fortfarande burit skorna och garnet jemte några andra saker i en säck, samt att han i Eringsboda sammanträffat med en okänd mansperson och gått tillsammans med denne, men att han (S.) blifvit sjuk och »rifven af onda andar», hvarefter han »vaknat» långt borta alldeles naken och borta från både sina saker och angifna mansperson, hvarför han nu ej visste, hvar skorna och garnet funnes. På fråga om målseganden utan ersättning finge såsom sina återtaga nu företedda saker, sade sig S. medgifva detta »om målseganden ville bli hans fästmö», men tillade, att, när han varit »hos målseganden och friat», sakerna lika mycket tillhörde honom som målseganden. Vid häktningen i Kalmar hade S. först uppgifvit sig vara nyss här ofvan nämnde Elmström, hvars prestbetyg han stulit och då innehade.

I sitt utlåtande af den 10 Juli upplyser fängelseläkaren doktor A. E. Goldkuhl, att S. dagen efter ankomsten till Vexjö fängelse eller den 31 Maj hade ett epileptiskt anfall och sedermera under fängelsetiden flere svåra sådana, i början 2 å 3 dagligen, men, efter intagning af bromkalium, med fria mellanrum af 2 å 3 dagar, hvadan han bevakades af en medfånge dag och natt, att han med undantag af ett envist diarrhé var kroppsligt friskt, att blicken var något skygg, att hans lynne och sinnesstämning voro jemna och goda, att hans bref förrådde förvirring och hufvudsakligen innehöll beskrifning om anderöster o. d., att han saknade arbetslust, hade ringa sömn, vanligen stod stilla i ett hörn af cellen halfva natten, var renlig och ej bullersam, att hans uppmärksamhet och uppfattning syntes vara temligen goda, blott man ej berörde hans »tankevillor om anderöster», att

han väl visste, att han gjort sig skyldig till stöld, och att han skulle bli straffad därför, men tyckte, att straffet var orättvist, då han måste lyda andarna, att han i fängelset stal allt, hvad han kom öfver, och gömde det i sin säng, och att det tycktes, som om han dervid endast lydde en ofrivillig drift, att han intet visste om sina epileptiska anfall eller huru länge han plågats af dem, ej heller mindes eller kunde göra någon reda för sin barn-dom eller föregående lefnad, att hans tankeverksamhet hufvudsakligen rörde sig om de anderöster, han ständigt tyckte sig höra, och att han bad att få bröstet uppskuret för att bli qvitt de onda andarna, på grund hvaraf bemälda läkare förklarar S. »oförmögen att sina handlingar fritt och otvunget bestämma och deras följder bedöma». I skrifvelse af den 24 Sept. har vidare fängelseläkaren, på förfrågan huru S. sig förhållit under tiden från den 10 Juli till den 10 Sept., då han lemnade fängelset, meddelat, att S. under tiden förbättrades, så till vida att de epileptiska anfallen både blefvo lindrigare och ej så ofta påkommande som förut, sällan mer än 1 gång i veckan, och att hans diarrhé aftog, ehuru han alltid hade lösa afföringar 1 à 2 gånger om dagen, men att hans tillstånd i öfrigt, synnerligen beträffande sinnesbeskaffenheten, icke undergick någon märkbar förändring. Hans tjufnadsmani fortfor och hans sömn var ringa. När nattvakten kom till hans celldörr för att anropa honom, var han vanligen uppe och stod antingen i ett hörn af cellen eller tittade i dörrfönstret och ropade: »allt är klart». Han hade erhållit bromkalium, 150 gram under Juni månad, i dosis af 1,5 gram 3 gånger dagligen, och derefter i betydligt minskad dos samt opiipulver och salicyl. bismuth. för diarrhéet.

Handlingarna öfversändes af häradsrätten till Medicinalstyrelsen, som i skrifvelse af den 26 Juli förordnade, att S. skulle »så fort ske kan» intagas å Kristinehamns hospital för att undersökas och observeras, till dess hospitalets öfverläkare kunde afgifva utlåtande angående hans sinnesbeskaffenhet. S. intogs den 14 Sept.

Vid intagningen gjorde han öfvervägande intryck af fjollighet, han kände endast ofullständigt igen sig på stället, erinrade sig icke öfverläkaren, men kom ihåg namnet på bitr. läkaren, igenkände uppsyningsmannen samt nämnde namnen på flere sjukvaktare (med dessa har han sammanvarit i Sundsvall). I sitt matknyte hade han utan fänggevaldigerns vetskap gömt en hel del stulna saker, en psalmbok från Karlstad, en fönsterdroppkopp af målad plåt från Örebro fängelse, diverse knappar, papperslappar och skräp. I synnerhet under första dagarna af sin vistelse här visade han stor benägenhet att utan ändamål plocka till sig och gömma i kläderna allt, hvad han kom öfver, såväl värdefulla saker som sådana utan allt värde.

Ur den å hospitalet förda journalen må anföras:

Stat. præs. den 20 Sept. och närmast följande dagar.

Pat. är 170 cm. lång och väger 65,9 kg. Han är ordinärt byggd; hull och muskulatur snarare något under medelmåttan. Allmänna utseendet ej sjukligt. Hufvudet välbildadt, mäter i längd, bredd och omkrets resp. 18, 14 och 54,5 cm. Hy blek, ögon blå, hår cendré. Några degenerationstecken förefinnas ej. Strax nedanför högra öronfliken finnes en oval, circa 3 cm. lång och 2 cm. tjock tumör af broskhård konsistens och fullkomligt rörlig.

Ansigtstrycket är vanligen stelt och allvarsamt; understundom framskymtar liksom något oroligt och ängsligt; blicken

Berättelse om hospitalen.

sänkt, undviker gerna att se på den, som talar med honom. Han är foglig och stillsam och ger i sitt uppförande ej anledning till någon anmärkning på den afdelning (cellafdelningens dagrum), der han vistas. Han egnar behörig uppmärksamhet åt hvad som passerar omkring honom, och lystrar vid tilltal. Uppfattningen något så när redig; minnet, såvidt det kan kontrolleras, bristfälligt, isynnerhet beträffande tidsbestämningar; tankeverksamheten ganska lifvig, dock utan löpande idéer. Beträffande sitt föregående lif upplyser han, att han är född på Vermlandsnäs i Botilsäter, och påstår sig vara af kunglig börd, men han har ej riktigt reda på, hvem som är hans far. Då han förra gången lemnade hospitalet, kom han till fängelset i Vesterås och derifrån till Sundsvall, hvarest han arbetade som snickare, och var gift med en tullvaktmästaredotter, som emellertid afled, innan han kom på Långholmen. Det är isynnerhet angående dessa förhållanden, som minnet sviker beträffande tidsbestämningarna. Sålunda minnes han ej, huruvida det är 3, 6 eller 8 år, sedan han var här förra gången. Anledningen till hans hitkomst då kan han ej fatta; han var fullkomligt frisk och har aldrig varit sjuk eller tokig, så att han hade visst inte behöft komma hit. Han vidgår otvunget, att han »stulit i all sin tid», men det är ingen synd. Då han erinras om innehållet i 7:de budet, genmäler han: »det hör inte hit, det är tillsatt en kommitté, som skall ändra om det der». Om anledningen till sitt hitförande denna gång vet han fullt besked: »det var den hemliga domstolen i Vexjö, som sammanträdde och skickade hit honom, därför att de ville hindra honom från att gifta sig med fästmon», derom är han fullt och fast öfvertygad. Ofta talar han om, att djefvulen fått makt med honom och gör med honom, hvad han vill; djefvulen och de onda andarna ansätta honom, de rifva och slita i köttet på honom samt kasta omkull honom; på Vexjö fängelse hörde han andarna susa; en gång såg han djefvulen som en lång stång med ett lakan omkring, sedan förvandlades han till en stor hvit katt, innan han försvann.

Sömnens är ytterst ringa, vanligen sitter eller står han vid celldörren, när nattvakten kommer och ser till honom, ibland väsnas han flere timmar på natten; sjelf uppger han, att han sofver godt. Han är fullt renlig. Afföringen lös. Matlusten god, inre organ utan anmärkning, urinen fri från patologiska beståndsdelar, pulsen full och jemn, 84 slag i minuten. Epileptiska anfall hafva här ej observerats. Pat. vårdas å afdeln. 9 (cellafdeln.) 26/9. Pat. har aflemnat ett bref, dateradt 24/9, till »sin af hjertat älskade Karolina» (den i ransakningshandlingarna omnämnda, 60-åriga qvinnan, hos hvilken han begått inbrott). Han omtalar deri, att han »kommit på den plats, som hennes släktingar och hela den sammansvurna ligan gräft åt honom». Vidare omnämner han, att, om han ej på annat sätt kan komma härifrån, han ämnar bereda sig på rymning, »ty man måste frigöra sin kropp från såväl kroppsligt som andligt tvång till att vara oren af djefvulen» . . . »jag har ej gjort något annat, än att jag tog dina kläder, och vi skulle ju hafva våra saker tillsammans, det var ej meningen att bestjälja dig utan att bringa dig till eftergift i giftermålet». . . . För öfrigt förtjenar anmärkas beträffande brevet, att såväl ortografi som satsbildning vida öfverträffar, hvad man kunde ha att vänta af en person i hans samhällsställning och med hans vagabondiserande föregående. I en skrifvelse af 19/9 till »H. Herr Kongl. Majst. Oskar 2:e af Sverige och Norge» omtalar han, att han blifvit dömd af en hemlig

domstol och fordrar upprättelse för, att han fått lida förakt och blifvit kallad galning.

³⁰/₉. Pat. lemnar i dag ett bref till »Erevördige kyrkoherde» (hospitalspredikanten), deri han beder honom om hjälp, om det står i hans makt, »att blifva befriad från jevulens onda andar, som regera honom» (pat.). För öfrigt upprepar han sitt gamla tal om, att han är här, »icke därför att han är tokig, utan derföre att ett parti i närheten af Vexjö ville hindra honom från att gifta sig med sin fästnös». »Men», tillägger han, »jag får väl ingen hjälp förr, än jag kommer till Stockholm. För jag är personligen bekant med många höga gubbar der, som tager nog mitt parti omhand, bara jag sjelf munterligt kan få tala vid dem».

⁴/₁₀. Pat. har i dag på morgonen haft ett epileptiskt anfall (betjeningens uppgift). »Han fick fradga för munnen och föll omkull, men reste sig strax». Ryckningar observerades ej. Då man talar med honom om fallandesjukan, ger han till en början undvikande svar, men medger slutligen, att »det skall väl vara sådant», men han vill helst hålla det hemligt, »ty det är mindre rekommenderande, man sjunker i värde». I sammanhang härmed omtalar han, att han på Långholmen en nyårsafton stal ett stearinljus i kyrkan och åt upp det för att bli botad. — Hans öppningar äro nu temligen fasta; han har fått salicyl. bismuth. 3 gram d. d. sedan ²¹/₉.

⁷/₁₀. Öppningarna fasta, slutar med vismuth. Han begär, att man skall skära hål i bröstet på honom, ty »det är så trångt ibland, det kommer för mycken luft in, så det stockar sig», tror att det skulle bli bättre, om han finge en öppning der.

¹¹/₁₀. Öppningarna åter lösa, återfår vismuth 3 gram d. d.

¹⁵/₁₀. Hade i går afton ett anfall liknande det förut beskrifna; efter detsamma synes han hafva varit mera omtöcknad, han blef våldsam och slog ut en fönsterruta samt kastade ut klädespersedlar genom densamma (tillsjord härom i dag, säger han sig ej minnas det). — Han aflemnar ett bref till sin »af hjertat älskade vän», i hvilket han säger sig ha 400 kronor att fordra af en trävaruhandlare i Norrland; i öfrigt hufvudsakligen samma innehåll som föregående skrivelser.

¹⁷/₁₀. Pat. var i går våldsam och slog en annan pat., som han tyckte ej uppförde sig passande. Han begär att få medicin, så att han får sofva. Den 5 och 6 Oktober fick han chloral 3 gram a. n. och var då några nätter ej upptagen i nattvaktsboken; han uttalar sin stora belåtenhet med det »danska bränvinet» som han kallar det. Får 3 gram chloral i qväll.

»Ibland», säger han, »ligger jag liksom i en dvala, jag får ingen sömn, det kännes så obehagligt, ibland ska' di begravva mig levande, ibland ska' di skära upp mig.»

Af det anförda framgår att, om också Strandberg vid sin första vistelse på hospitalet gaf välgrundade anledningar att blifva ansedd som simulant, vid hans uppträdande på anstalten denna gång alla misstankar på simulation måste anses häfda. Fallandesot är hos honom fullt konstaterad och synes enligt af mig från borgmästaren i Sundsvall inhemtade upplysningar datera sig så långt tillbaka som före hans införpassande till Långholmen, från 1892, då han på polisvaktkontoret i nämnda stad haft anfall

af denna sjukdom. De med denna ofta nog förenade psykiska rubbningarna äro hos honom konstaterade de såväl å Långholmen och fängelset i Vexjö som under observationstiden här. Af upprepade långa samtal med S., äfvensom af de genom undersökningen gjorda iakttagelserna framgår otvifvelaktigt, att han ej är fri från hallucinationer såväl för syn som för hörsel, ehuru det likväl mest synes vara drömmar af skräckinjagande innehåll, som störa hans sömn och göra, att han nästan hvarje natt under flere timmar antingen står i ett hörn af rummet eller vankar omkring, för det mesta pratande, ofta nog sjungande och förande väsen. Huruvida hans uppgifter, att »andarna rifva och klösa honom och slå ned i kroppen på honom», äro beroende på hallucinationer, allegoriserande drömmar, parestesier eller andra abnorma sensationer, är omöjligt att bestämdt afgöra. Om dagarne synes han ej vara deraf besvärad. Han beherskas af en hel del tankévillor af vexlande innehåll. Han håller mycket på att vara af kunglig börd. Han vidgår nu, att hans fader var hemmansägare och hans moder vanlig bondhustru, hvarifrån det kungliga kommit säger han sig ej kunna förklara, »framtiden får utvisa, om han ej har rätt». Han vill på inga vilkor ligga i säng eller ens på madrass, emedan jernsängar äro laddade med elektricitet och träsängar suga kraften och musten af honom; han säger sig ej vara det minsta sjuk, det är blott böndernas i Småland intriger och förföljelser, som skaffat honom hit, de ha mutat den hemliga domstolen i Vexjö m. m.

Han lider af en starkt utpräglad drift att stjäla, hvilken vid hvarje tillfälle söker sig fritt lopp. Hans moraliska begrepp äro i många hänseenden mycket bristfälliga. Att stjäla, när man kan komma åt, är, menar han, ingen synd, man tager, hvad man behöfver, och der det finnes, annorlunda säger blott polisen. Med sanningen handskas han i allmänhet ganska lätt. Allt hans tal och alla hans beskrifningar om såväl det ena som det andra äro en blandning af sanning och lögn, som han icke är istånd att åtskilja. Hans öfvertygelse om sanningen af lögnerna är så fast, att de påtagligaste bevis ej förmå rubba den. Hans minne är defekt, dock från tid till annan något vexlande i skärpa och klarhet.

Den slughet och beräkning, hvarmed S. någon gång gått tillväga, utgör icke någon motsägelse mot hans psykiska tillstånd i öfrigt. Sådant förekommer hos sinnessjuka vid vida större defekter och vid vida större sinnesslöhet, än som hos S. är till finnandes.

I Sundsvall, der S. vistats åren 1889—1892 skall han enligt erhållna upplysningar ha fört ett oordentligt och supigt lefnads-sätt och sällan varit fullt nykter, hvarföre missbruk af spirituosa icke utan skäl kan antagas hafva i väsentlig mån bidragit till utvecklingen af hans sjukdom.

På grund af hvad framställt blifvit, får jag på heder och samvete intyga:

att S. vid tiden för det brott, för hvilket han häktats, varit sinnessjuk;

att han fortfarande lider af sinnessjukdom och i en sådan form, att han icke kan anses vara för allmänna säkerheten ofarlig.

Kristinehamns hospital den 25 Okt. 1895.

Axel Enwall.

Bihang.

Enskilda vårdanstalter för sinnessjuka.

1. Vårdanstalten Holmehus.

I afseende på byggnader och jordområde har ingen förändring under året företagits. Å en tomt, som gränsar till anstaltens område, har under året uppförts en fabriksbyggnad på något afstand från tomtgränsen.

Plats finnes för 12 sinnessjuka kvinnor. Från förra året qvarlägo 11 patienter, under året inkommo 2, affördes 3 såsom tillfrisknade, 1 såsom förbättrad; 9 qvarlägo vid årets slut. Af de under året intagna hade 1 lidit af tungsinne, 1 af ursinne; 1 var prestdotter; 1 var militärhustru; 1 var från Stockholm, 1 från stad i Malmöhus län. De tillfrisknade hade lidit af enkel sinnessjukdom. Ingen har under året affidit och ingen tillfällig sjukdom har förekommit. Af de vid årets slut qvarliggande ledo 8 af enkel sinnessjukdom, 1 af fänighet.

2. Vårdanstalten Solna sjukhem.

Området har blifvit betydligt utvidgadt och det nyförvärfvade har inhägnats inom gemensamt staket med det förut innehafda.

Plats finnes för 10 män och 10 kvinnor. Från förra året qvarlägo 6 män och 6 kvinnor, under året intogos 18 män och 10 kvinnor. Af de vårdade affördes 2 män och 3 kvinnor såsom tillfrisknade, 7 män och 5 kvinnor såsom förbättrade, 6 män och 5 kvinnor såsom oförbättrade, 3 män såsom döda; 6 män och 3 kvinnor qvarlägo vid årets slut.

Af de 28 intagna hade 5 lidit af tungsinne, 10 af ursinne, 3 af förryckthet, 3 af svagsinhet, 6 (män) af sinnessjukdom

med förlamning, 1 af sinnessjukdom med fallandesot. De intagna tillhörde följande ståndsklasser: 8 handlande, 6 embetsmän, 3 sjöfartsidkare, 2 läkare, landtbrukare och tjenare, 1 lärare, handverkare och kapitalist; 1 var studerande, 1 hade okänt yrke. Från Stockholms stad voro 18, 2 från Stockholms län, 4 från Göteborgs län, 1 från Upsala län, 1 från Södermanlands län, 1 från Blekinge län, 1 från Malmöhus län. Två hade under året affidit i dementia paralytica, 1 i dementia senilis. Endast 4 fall af tillfällig sjukdom hade förekommit, nämligen 1 fall af bronchitis, 1 fall af enteritis chronica, 1 af nephritis chronica, 1 af abscessus. Af de 9 vid årets slut qvarliggande ledo 7 af enkel sinnessjukdom, 2 af sinnessjukdom med förlamning.

3. Vårdanstalten Katrinelund.

Ingen förändring med byggnader eller jordområde är under året vidtagen. Plats finnes för 10 sinnessjuka kvinnor. Från förra året qvarlägo 8, under året intogos 4. Af de vårdade affördes 1 såsom tillfrisknad, 2 såsom oförbättrade, 9 qvarlägo vid årets slut. Af de intagna ledo 2 af tungsinne, 1 af ursinne, 1 af förryckthet; 2 voro från landsbygden, 2 från stad; 1 var från Malmöhus län, 1 från Kristianstads län, 1 från Blekinge län, 1 från Norrbottens län. Ett fall af luftrörskatarr och ett fall af influensa hafva under året förekommit. Ingen har affidit. De 9 vid årets slut qvarvarande ledo alla af enkel sinnessjukdom.

